

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R & D Institute

Samfunnsanalyse av Rana-regionen

Rabothytta i Hemnes kommune, ved Nord-Norges høyeste fjelltopp, Oksskolten.
Kilde: Fabrice Mlochau/Okstinden natur- og kulturpark.

Roald Sand
Espen Carlsson
Maria Rønnebak
Torhild Andersen

TFoU-rapport 2015:4

Tittel	: SAMFUNNSANALYSE RANA-REGIONEN
Forfatter(e)	: Roald Sand, Espen Carlsson, Maria Røhnebæk og Torhild Andersen
Rapport	: 2015:4
ISBN	: 978-82-7732-210-0
ISSN	: 0809-9642
Prosjektnummer	: 2606
Prosjektnavn	: Samfunnsanalyse Rana-regionen
Oppdragsgiver	: Rana Utviklingsselskap
Prosjektleder	: Roald Sand
Prosjektrådgiver	: Per Kristian Alnes
Medarbeider(e)	: Espen Carlsson, Maria Røhnebæk og Torhild Andersen
Layout/redigering	Gunnar Nossun
Referat	: I prosjektet er det gjennomført en samfunnsanalyse av Rana-regionen, dvs. kommunene Rana, Hemnes, Nesna og Lurøy.
Sammendrag	: Norsk
Emneord	: Samfunnsanalyse, Rana, regional utvikling, vekst, tiltak, samhandling, byregionprogrammet
Dato	: Mars 2015
Antall sider	: 62
Pris	: 150,-
Utgiver	: Trøndelag Forskning og Utvikling AS Postboks 2501, 7729 STEINKJER Telefon 74 13 46 60

FORORD

Kommunene Rana, Hemnes, Lurøy og Nesna er deltakere i Rana-regionens Byregion-prosjekt. Prosjekteier er deltakende kommuner ved sine kommunestyrer, Indre Helgeland Regionråd er styringsgruppe og dermed også prosjektansvarlig og Rana Utviklingsselskap er prosjektleder.

Denne rapporten viser resultatene fra et oppdrag hvor formålet har vært å øke kunnskapen om hvilke tiltak som kan gi større vekst i Rana-regionen. Oppdraget har vært å gjennomføre workshop i regionen og utarbeide en samfunnsanalyse. Rammen for oppdraget har vært om lag 2 månedsverk.

Kontaktperson hos oppdragsgiver har vært Majken Hauknes.

Kapittel 5 i rapporten har Maria Røhnebæk hatt hovedansvaret for. Kapittel 1, 2, 4 og 6 har Roald Sand hatt hovedansvaret for. Kapittel 3 har Espen Carlsson hatt hovedansvaret for. Kapittel 7 har forfatterne delt på ansvaret for, men med hovedansvar hos Roald Sand.

Steinkjer, 10. mars 2015.

Roald Sand
prosjektleder

INNHold

	side
FORORD	iii
INNHold	iv
FIGURLISTE	vi
TABELLER	vii
SAMMENDRAG	viii
1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Formål, metode og gjennomføring av oppdraget	3
1.3 Rapportens innhold	4
2. DATAINNSAMLING OG METODE	5
2.1 Innledning	5
2.2 Dokumentanalyse	5
2.3 Gjennomgang regional statistikk	5
2.4 Prosessmøte og intervju	6
2.5 Vurdering av data- og analysekvalitet	6
3. ANALYSE LOKALE OG REGIONALE DOKUMENTER	7
3.1 Innledning	7
3.2 Planer og muligheter på fylkes- og landsdelsnivå	7
3.3 Utviklingsarbeidet i Rana-regionen	9
3.3.1 Lurøy	9
3.3.2 Hemnes kommune	12
3.3.3 Rana	14
3.3.4 Nesna kommune	15
3.4 Oppsummering/vurdering	16
4. STATISTISKE ANALYSER	18
4.1 Innledning	18
4.2 Befolkning- og sysselsettingsutvikling	19
4.3 Utvikling i ulike bransjer og næringer	23
5. DATA FRA PROSESSMØTE OG INTERVJU	31
5.1 Innledning	31
5.2 Referat fra gruppearbeidet	32
5.2.1 Blå gruppe	32
5.2.2 Lilla gruppe	33
5.2.3 Rød gruppe	34

5.2.4	Grønn gruppe	35
5.2.5	Gul gruppe	36
5.3	OPPSUMMERING – SENTRALE TEMAER	37
5.3.1	Samordnet næringsutvikling	37
5.3.2	Nettverk og samarbeidsarenaer	38
5.3.3	Kapital	38
5.3.4	Infrastruktur og samferdsel	38
5.3.5	Attraktivitet, identitet og profilering	39
6.	STATUS I KOMMUNENE	40
6.1	Innledning	40
6.2	Rana kommune	40
6.2.1	Folketall, beliggenhet og infrastruktur	40
6.2.2	Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet	41
6.2.3	Svakheter, styrker, muligheter og trusler	41
6.3	Nesna kommune	42
6.3.1	Folketall, beliggenhet og infrastruktur	42
6.3.2	Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet	42
6.3.3	Svakheter, styrker, muligheter og trusler	43
6.4	Hemnes kommune	43
6.4.1	Folketall, beliggenhet og infrastruktur	43
6.4.2	Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet	44
6.4.3	Svakheter, styrker, muligheter og trusler	44
6.5	Lurøy kommune	45
6.5.1	Folketall, beliggenhet og infrastruktur	45
6.5.2	Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet	45
6.5.3	Svakheter, styrker, muligheter og trusler	45
6.6	Nabokommunene Grane, Hattfjelldal, Træna og Rødøy	46
7.	DISKUSJON OG KONKLUSJON	48
7.1	Oppsummering og sentrale resultater	48
7.1.1	Om ByR-programmet og Rana-regionens prosjekt	50
7.1.2	Svakheter, styrker, muligheter og trusler	51
7.1.3	Samordnet næringsutvikling	51
7.1.4	Nettverk og samarbeidsarenaer	52
7.1.5	Kapital	53
7.1.6	Infrastruktur og samferdsel	53
7.1.7	Attraktivitet, identitet og profilering	54
7.2	Videre arbeid	55
7.3	Konklusjon	56
	LITTERATURLISTE	57
	VEDLEGG	59

FIGURLISTE

Figur	side
1.1: Kart over Rana-regionen og Helgeland (Kilde: www.speiding.no).	1
7.1: Rana-regionen (Kilde: http://www.actionhelgeland.com .)	48
7.2: Personer 16 år og over, etter kjønn, region og utdanningsnivå i prosent av befolkningen 2002 -2013, Rana-regionen og Helgeland (Kilde: Trane Jensen 2014).	63
7.3: Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av befolkningen - 2000 og 2010 - 2014, Rana-regionen og Helgeland (Kilde: Trane Jensen 2014).	63
7.4: Antall som flytter inn og ut av Byregion Rana, samt nettoflytting, etter alder, 2000 - 2013, Rana-regionen (Kilde: Trane Jensen 2014).	64

TABELLER

Tabell	side
4.1: Befolkning og sysselsettingsutvikling i perioden 2003/2004 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	20
4.2: Utvikling i yrkesaktivitet og netto utpendling i perioden 2003/2004 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	21
4.3: Inn- og utpendling i Rana-regionen 4. kvartal 2013 og endring siden 2003 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	22
4.4: Inn- og utpendling i Rana-regionen 4. kvartal 2013, andeler av arbeidsplassene og bosatte arbeidstakere (Kilde: www.ssb.no og egne beregninger).	23
4.5: Næringsutvikling i Rana-regionen i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	24
4.6: Næringsutvikling i Lurøy kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	25
4.7: Næringsutvikling i Nesna kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	26
4.8: Næringsutvikling i Hemnes kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	27
4.9: Næringsutvikling i Rana kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	28
4.10: Kommunenes andel av arbeidsplassene i regionen fordelt på næringer, pr 4. kvartal 2013 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	29
4.11: Omsetning per innbygger i detaljhandel (kr), 2008 - 2013. (Kilde: Trane Jensen 2014).	30
7.1: Framskrivinger av befolkningen i regionen, alternativ middel, MMMM, og ingen flytting, MM00 (netto flytting lik 0 i alle aldersgrupper). (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	61
7.2: Befolkning og sysselsettingsutvikling i perioden 2003/2004 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	61
7.3: Andel av befolkning i yrkesaktiv alder (15-74 år) som er i alderen 19-34 år i 2004 og 2014. (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).	62
7.4: Inn- og utpendling mellom kommunene i regionen, 4. kvartal 2013. (Kilde: www.ssb.no og egne beregninger).	62

SAMMENDRAG

Rapport nr. 4 2015, Trøndelag Forskning og Utvikling AS inneholder en samfunns-analyse av Rana-regionen i Nordland.

Innledning

I Norge deltar 33 regioner eller regionale samarbeid i regjeringens utviklingsprogram for byregioner. Rana-regionen, på Helgeland i Nordland, med de fire kommunene Rana, Lurøy, Hemnes og Nesna, er en disse deltakerregionene som ønsker å få til felles tiltak for vekst gjennom dette programmet.

Formål, problemstilling og metode

Formålet med oppdraget er å danne grunnlag for vurdering og prioritering av tiltak i det regionale samarbeidet om å skape økt samspill og vekst i Rana-regionen. Vårt oppdrag har vært avgrenset til to månedsverk med følgende aktiviteter:

- Sammenstilling relevant forskning på feltet
- Sammenstilling relevant statistikk
- Gjennomgang av planer/dokumenter lokalt/regionalt
- Gjennomføre prosessmøte og oppfølgende intervju
- Helhetlig analyse og utarbeiding av rapport

Sentrale resultater

Fra vår gjennomgang, analyse og vurdering av informasjon fra arbeidsmøter, intervju, dokumenter og statistikk, kan vi trekke fram følgende kjenne tegn ved Rana-regionen:

- Det er ulike typer styrker og fortrinn i de ulike kommunene
- Lurøy har marine næringer som fiskeoppdrett og fiskeindustri
- Nesna har høgskole og basisnæringer i vekst
- Hemnes har pendlingsmuligheter, men også mye basisnærings
- Rana har industrimiljø, tjenesteyting og regionsenter
- Svakheter er relativt like i kommunene
- Det er store avstander og mangel på regionalt samarbeid/kjennskap
- Man er bekymret for rekruttering, spesielt for det å kunne tiltrekke seg yngre voksne som ønsker å bosette seg i regionen
- Det er mangel på risikokapital
- Avstander og kvalitet på samferdsel/infrastruktur medfører at man ønsker en satsing her
- Med unntak av Rana har man små personalmessige ressurser til utviklingsarbeid og begrenset næringsmiljø
- Muligheter finnes
- Flyplass kan gi vekst gjennom bedre samhandling nasjonalt/internasjonalt
- Bedre intern infrastruktur kan gi økt økonomisk samhandling og vekst i regionen

- Etterspørselsvekst innen fisk kan gi betydelig vekst i fiskerelatert virksomhet
- Oljeutvinning i nord-områdene kan gi industrien i regionen et løft
- Regionen kan ta imot flere oppgaver innen statlig tjenesteyting.
- Trusler
- Oppdrettsanlegg kan få problemer med sykdom eller konkurranseevne
- Nedgang i olje- og offshoreindustri
- Nedgang i tradisjonell industri pga. det norske kostnadsnivået
- Kommunesammenslåinger og nedgang i samlet inntekt til primærkommunene i regionen

Sentrale aktører innen næringsutviklingsarbeid har diskutert ulike samhandlingsområder å jobbe videre med i regionen. Ut fra dette kan følgende områder trekkes fram:

- Samordnet næringsutvikling i deltakerkommunene
- Nettverk og samarbeidsarenaer for næringsliv og utviklingsaktører
- Felles næringsfond og mer lokal/regional risikokapital
- Infrastruktur og samferdsel
- Profilering av regionen og tiltak for økt attraktivitet

I den videre prosessen anbefaler vi å se nærmere på hvor behovene er størst, før man begynner å foreslå og prioritere konkrete tiltak. Et slikt arbeid krever ressurser til felles prosjektledelse, kartlegginger/analyser og til prosessen med å foreslå, prioritere og forankre aktuelle tiltak.

Konklusjon

Det å få til et sterkere samordnet utviklingsarbeid i Rana-regionen er i startgropa. Om man fokuserer på områder der behovene er størst, kan en slik satsing gi regionen økt vekstkraft.

1. INNLEDNING

I dette kapitlet går vi gjennom bakgrunn, formål og oppbygging av rapporten.

1.1 Bakgrunn

Rana-regionen med de fire kommunene Rana, Lurøy, Hemnes og Nesna, deltar i regjeringens utviklingsprogram for byregioner, som en av 33 byregioner i Norge. Prosjekteier er deltakende kommuner ved sine kommunestyrer, Indre Helgeland Regionråd er styringsgruppe og dermed også prosjektansvarlig. Rana Utviklingsselskap AS er prosjektleder.

Figur 1.1: Kart over Rana-regionen og Helgeland (Kilde: www.speiding.no).

Figur 1.1. viser de involverte kommunene i Rana-regionen. Rana-regionen ligger nord på Helgeland i den sørlige delen av Nordland fylke. Helgeland har 78200 innbyggere og 37000 arbeidsplasser. Regionen har tre politiske regioner/regionråd og fire byer: Brønnøysund, Sandnessjøen, Mosjøen og Mo i Rana. Mo i Rana er byen med regionale senterfunksjoner for de 34300 innbyggerne i Lurøy (1900 innbyggere), Hemnes (4550 innbyggere), Nesna (1900 innbyggere) og Rana (25950 innbyggere).

Lurøy kommune består av fastland og stort antall øyer, hvor folket bor spredt i små bygdesamfunn. Lurøy sentraladministrasjon ligger på Onøy mens utbyggings og

næringsetaten er etablert på Tonnes på fastlandet. Om lag 40 % av befolkningen bor på fastlandsdelen av kommunen, ifølge kommunens hjemmesider. Kommunen har en betydelig havbruksnæring med Nova Sea som den største virksomheten.

Hemnes kommune er en innlandskommune. Drøye 60 % av befolkningen bor i tettstedene Hemnesberget, Finneidfjord, Bjerka, Bleikvasslia og administrasjonssenteret Korgen. Et av Statkrafts største kraftverk er i Hemnes, og Norturas eneste slakteri i Nordland er lokalisert i kommunen.

Nesna kommune består av en halvøy ved utløpet av Ranfjorden, øyene Hugla, Handnesøya og Tomma, samt en del mindre øyer. Rundt 20 % av kommunens befolkning bor på øyene. De øvrige bor stort sett i administrasjonssenteret Nesna (1400 av 1900 innbyggere i 2014, dvs. 74 %). Høgskolen i Nesna er en viktig utdanningsinstitusjon for Helgeland.

Mo i Rana omfatter byen Mo i Rana med drabantbyene Hauknes, Gruben, Selfors, Ytteren, Båsmoen og Mo sentrum. Mo i Rana er den tredje største byen i Nord-Norge med 20 500 innbyggere, mens kommunen har 26 000 innbyggere. Mo i Rana er mest kjent nasjonalt som den tidligere «Jernverksbyen», hvor Norsk Jernverk var en hjørnesteinsbedrift. Fortsatt er byen en industriby med stor aktivitet i Mo Industripark, med Celsa Armeringsstål, Glencore, Fesil og Rana Gruber som sentrale foretak. Siden 1989 har byen gjennomgått en omfattende omstilling, og har hatt stor vekst i offentlige arbeidsplasser med Nasjonalbiblioteket, Statens innkrevingssentral, NAV Servicesenter, NAV Økonomi og NRKs lisensavdeling. Etter åpningen av Campus Helgeland i 2013 er det utviklet et betydelig større studietilbud og et nytt forskningsmiljø.

Mellom Mo i Rana og kommunesenteret i Hemnes er det 40 km. Mellom Mo i Rana og kommunesenteret i Nesna er det 68 km. Mellom Mo i Rana og kommunesenteret i Lurøy er det 73 km pluss en ferjetur på 40-45 minutter. Fastlandsdelen av Lurøy ligger 60-100 km fra Mo i Rana.

Hattfjelldal og Grane kommuner har Mosjøen i Vefsn kommune som sitt regionale senter, men ble invitert til å delta i programmet pga. sitt medlemskap i Indre Helgeland Regionråd. I tillegg ble samarbeidskommunene Træna og Rødøy invitert. Disse fire kommunene har til sammen 4300 innbyggere, men de takket alle nei til deltakelse i programmet.

Rana Utviklingsselskap AS (RU) innehar prosjektledelsen for det regionale arbeidet med byregionprogrammet. RU er utviklingsselskapet til Rana kommune, men er en viktig samarbeidspart for de andre kommunene i regionen.

Regjeringen beskriver innholdet i utviklingsprogram for byregioner slik:¹

¹ <https://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/kmd-tilskudd/byregioner>.

- Utviklingsprogrammet er en tilskuddsordning som skal bidra til at tilskuddsmottakerne skal komme fram til lokalt forankrete strategier og tiltak med utgangspunkt i samhandling mellom byen og omlandet. En helhetlig samfunnsanalyse skal ligge til grunn for strategier og tiltak. Programmet skal bidra til økt kunnskap om samspill mellom by og omland og styrke disse områdenes regionale vekstkraft, med sikte på utvikling i regionen som helhet.
- Programmet er delt inn i to faser. Fase 1 skal være ettårig og hovedsakelig gjennomføres i 2014, mens fase 2 gjennomføres i perioden 2015–2017.
- Formålet med fase 1 er etablering og konsolidering av samarbeidet i søkerregionen, og valg av tema den enkelte region ønsker å jobbe videre med.
- Valg av tema skal gjøres blant annet på grunnlag av en helhetlig analyse av samhandling i regionen. Formålet med analysen er å finne flaskehalser i samspillet mellom byen og omlandet som kan hindre regional utvikling. Arbeidet skal foregå i tilknytning til et nettverk med andre deltakende regioner.
- Formålet med fase 2 er at regionene utarbeider konkrete strategier og gjennomfører tiltak innenfor det/de områder/tema som regionen har prioritert. Utviklingsarbeidet skal foregå i tilknytning til et nettverk med andre deltakende regioner, men må forankres i kommunens ordinære planarbeid. Departementet legger opp til å lyse ut midler til denne fasen høsten 2014. Deltakelse i fase 2 forutsetter ikke deltakelse i fase 1.

Byregionprosjektet i Rana-regionen har som målsetting å skape en større forståelse og forankre at regional næringsutvikling er avgjørende for å få vekst, og at det er gjennom et tettere samarbeid mellom kommunene man får best effekt av tiltak.

1.2 Formål, metode og gjennomføring av oppdraget

Anbudsdokumentene definerer formål og innhold i dette oppdraget vi har utført for byregionprosjektet i Rana-regionen.

Formålet med oppdraget er å danne grunnlag for vurdering og prioritering av tiltak i det regionale samarbeidet om å skape økt samspill og vekst i Rana-regionen.

Følgende problemstillinger og tema belyses:

- Økonomisk samhandling i regionen
- Flaskehalser og muligheter for vekst i samspillet mellom Mo i Rana som regionsenter og kommunene rundt
- Faktorer som hemmer og fremmer utvikling i kommunene og regionen.
- Lokale steds kvaliteter og de viktigste fortrinnene hver enkelt kommune har i forhold til resten av regionen.
- Faktorer for hver enkelt kommune som hindrer samspill med Rana som regionsenter.
- Vektlegge faktorer og tilhørende tiltak med nasjonalt og internasjonalt potensial.

Med formål om å fremme vekst i en region, er det ingen enhetlig måte å utføre en samfunnsanalyse om byregioners samspill med omlandet på. Av den grunn var det heller ikke så overraskende at det er mangfoldige tolkninger av hva en slik analyse bør bestå av, som vi har sett på bl.a. nettverksmøtene i Byregionprogrammet, og som vi kan se av den informasjon som er lagt ut på nettsidene til Byregionprogrammet, <http://distriktssenteret.no/byregionprogrammet>.

I vår samfunnsanalyse har vi vektlagt å bringe fram generell kunnskap om aktuelle tiltak, analysere utviklingen i regionen og gå gjennom hva man lokalt og regionalt er opptatt av å gjennomføre i regionen. Dette er gjennomført som fem hovedaktiviteter:

- Gjennomgang relevante forskningsrapporter og kunnskapsstatus
- Sammenstilling relevant statistikk og supplerende analyser
- Gjennomgang kommunale planer og bakgrunnsmateriale om Rana-regionen
- Prosessmøte i regionen og intervju av nøkkelinformanter i regionen
- Samlet analyse og vurdering

Oppdraget er gjennomført innenfor en svært begrenset ressursramme, om lag 2 månedsverk, hvorav en betydelig del av har gått med til prosessmøtet i regionen.

1.3 Rapportens innhold

I kapittel to beskrives metode og gjennomføring i prosjektet.

I kapittel tre beskrives funn fra gjennomgangen av lokale og regionale dokumenter.

I kapittel fire beskrives status og utvikling i regionen med statistiske analyser.

I kapittel fem beskrives resultatene fra prosessmøter.

I kapittel seks beskrives samlede resultater for hver kommune og Rana-regionen samlet.

I kapittel sju diskuteres sentrale resultater og vi trekker de viktigste konklusjonene fra prosjektet.

2. DATAINNSAMLING OG METODE

I dette kapitlet beskrives datainnsamling og metode.

2.1 Innledning

Prosjektet er gjennomført med datainnsamling og metoder som dokumentanalyse, gjennomgang av statistikk, prosessmøte og intervju samt supplerende analyser og vurderinger.

2.2 Dokumentanalyse

Hovedformålet med dokumentanalysen var å få kjennskap til eksisterende kunnskap om problemstillingene i prosjektet, dvs. flaskehalser og muligheter for verdiskaping som kan realiseres gjennom samhandlingstiltak i Rana-regionen. På samme måte som med andre datametoder er man i en dokumentanalyse opptatt av å få fram autentiske, pålitelige, representative og meningsfulle data. Dokumentanalysen besto i denne studien hovedsakelig av innsamling og gjennomgang av etablert kunnskap i forskningsrapporter, samt av lokale og regionale dokumenter om utvikling og tiltak i Rana-regionen.

Fra gjennomgangen av forskningsrapportene er det ikke laget et eget kapittel, men vi har brukt relevante funn og kunnskapsstatus fra aktuelle forskningsrapporter som grunnlag for forslag og diskusjon, regionforstørring gjennom infrastruktursatsinger og andre tiltak som kan gi vekst i regionen.

Vi har videre gått gjennom aktuelle lokale og regionale dokumenter på en systematisk måte når det gjelder styrker, svakheter, muligheter og utfordringer i kommunene i regionen. De aktuelle dokumenter er i første rekke kommunale planer og bakgrunnsmateriale fra de fire kommunene Rana, Hemnes, Nesna og Lurøy, samt relevante regionale planer og mulighetsstudier. Når det gjelder tidligere samhandlingstiltak i regionen, var det begrenset med dokumentasjon om dette.

2.3 Gjennomgang regional statistikk

I prosjektet har vi gått gjennom og vurdert statistiske analyser i tidligere rapporter som Nordland Fylkeskommune har gjennomført for Byregionprosjektet i Rana-regionen. I vårt oppdrag var det en forutsetning at disse analysene kunne brukes til å belyse overordnede problemstillinger i prosjektet. I vår gjennomgang av tidligere dokumenter fant vi flere mulighetsstudier og analyser på et større regionnivå og landsdelsnivå, men få analyser av kommunene i Rana-regionen. Nordland fylkeskommune har oversendt statistikk og tabeller som belyser enkelte forhold rundt befolkningsutvikling, innvandring, flytting, pendling og næringsutvikling. På de fleste områder har vi her valgt å kjøre ut statistikk fra Statistisk sentralbyrå, for å få tall og tabeller i en form som lar seg analysere på en enklere måte. I statistikken vi har lagt inn i rapporten, er det fokusert på hvordan tilgang på arbeidsplasser kan skape grunnlag for vekst i regionen. Pendling er i

den sammenheng brukt som en betydningsfull indikator på økonomisk samhandling. Overordnede analyser av flyttemønster og demografiske endringer er ikke vektlagt i rapporten, siden vi betrakter flyttemønster og netto flytting som en konsekvens av utviklingen av arbeidsplasser i distriktsregioner. Vi viser her til studier av bo- og flyttemotiv i Norge (Sørli et al. (2012), som viser at arbeid er det grunnleggende bo- og flyttemotivet i distriktene.

2.4 Prosessmøte og intervju

Vi har gjennomført en innsamling av kvalitative data i form av et arbeidsmøte i uke 50 hvor aktuelle representanter fra bl.a. næringsliv, utdanning, kulturliv og kommunal administrasjon fra Rana-regionen deltok. Møtet ble organisert i tråd med våre erfaringer fra tilsvarende prosess i Lillehammerregionprosjektet. Dette innebar bl.a. innledninger med hovedfunn fra fase 1, innledninger fra ressurspersoner i regionen og inndeling i grupper. Oppdragsgiver stod som praktisk arrangør, fant fram til aktuelle deltakere og inviterte disse, samt rekrutterte innledere og gruppeledere til arbeidsmøtet.

I tillegg gjennomførte vi fire oppfølgende målrettede intervju med representanter fra de fire kommunene i Rana-regionen. Intervjuene ga begrenset med ny informasjon sammenlignet med tidligere gjennomførte dokumentgjennomgang og arbeidsmøte i regionen. Til intervjuene ble det laget halv-strukturerte intervjuguider basert på arbeidet i fase 1 og resultatene fra arbeidsmøtet, i samarbeid med prosjektets arbeidsgruppe. Denne arbeidsgruppen bidro videre med forslag til informanter.

2.5 Vurdering av data- og analysekvalitet

Vår rapport er utarbeidet innenfor et prosjekt med relativt få ukeverk disponibelt til samfunnsanalysen. Det har i begrenset grad vært ressurser til intervjuer eller rundspøringer lokalt i kommunene. Den viktigste lokale datakilden i prosjektet har vært arbeidsmøtet i regionen i desember 2014. I tillegg er det supplert med enkelte telefonintervju og enkelte statistiske analyser. I sum har dette etter vår oppfatning gitt et bilde av faktorer som fremmer og hemmer vekst, og det pekes videre på muligheter for verdiskaping og vekst som kan påvirkes gjennom tiltak. I analysene og vurderingene har vi trukket veksler på erfaringer og kunnskap vi har gjennom andre byregionprosjekter og prosjekter om regionale effekter av ulike tiltak. Dette har bidratt til å identifisere flaskehalser og faktorer man i regionen kan jobbe med for å realisere større deler av verdiskapingspotensialet.

3. ANALYSE LOKALE OG REGIONALE DOKUMENTER

I dette kapitlet beskrives funn fra gjennomgang av lokale og regionale dokumenter som sier noe om næringsutviklingsarbeid i regionen, tidligere samhandlingstiltak og mulige styrker, svakheter, muligheter og trusler for videre utvikling i regionen.

3.1 Innledning

De lokale og regionale dokumenter vi har gått gjennom kan sorteres i tre grupper:

1. Status, planer og muligheter på fylkes- og landsdelsnivå
 - a. Fylkesplan for Nordland
 - b. Transportplan for Nordland
 - c. Regional Planstrategi
 - d. Framtid i Nord
 - e. http://www.regjeringen.no/pages/38376264/Annen_industri_og_naeringsvi_rksomhet_i_Nord-Norge.pdf
 - f. Konjunkturbarometer Nord-Norge
 - g. Agenda Nord-Norge 2014
 - h. Index Nordland 2014
 - i. Horisont Helgeland 2013
2. Kommunenes planer og beskrivelser av næringsutviklingsarbeid, inklusive kommunale nettsider om temaet
3. Andre dokumenter om vekst og tiltak for regional vekst:
 - a. Rapportene: Regionsentrene skal være lokomotiver i livskraftige regioner og Næringslivets syn på regionsenterutvikling.
 - b. Rapporten «attraktive lokalsamfunn og arbeidsmarkedsregioner».
 - c. Planer for ny regional lufthavn

3.2 Planer og muligheter på fylkes- og landsdelsnivå

Regional planstrategi for Nordland 2012-2016 peker på muligheter i det å beholde innvandrere og tilflyttere boende i fylket samt øke tilbakeflyttingen. Videre pekes det bl.a. på marine næringer, landbruk, bergverk, prosessindustri, energi og reiseliv.

Fylkesplan for Nordland 2013-2025 ligger under regional planstrategi. Her angis mål innen tema som livskvalitet, livskraftige samfunn, verdiskaping og kompetanse, kjøpesentre og arealpolitikk. Blant målene er at regionsentrene skal være lokomotiver i livskraftige regioner, og at det må jobbes både med å utvikle arbeidsplasser og tiltrekke seg kompetent og ung arbeidskraft. Videre konkretiseres at det skal jobbes med å gi Campus Helgeland en regional rolle.

Framtid i nord (NFD, KMD og KMD 2014) er sluttrapporten fra regjeringenes kunnskapsinnhenting om verdiskaping i nordområdene. I rapporten hevdes det at vekstmulighetene er svært store innen en rekke sektorer, men at knapphet og konkurranse om arbeidskraft vil hemme veksten i framtidens Nord-Norge.

Sluttrapporten bygger på flere utredninger som viser stort potensial for økonomisk vekst i Nord-Norge, se f.eks. Menon (2013) og Agenda Nord-Norge (2014), hvor det vises anslag på en høy framtidig vekst i næringslivet i Nord-Norge, basert på Perspektivmeldingen, økning i internasjonal etterspørsel og at SSBs middelalternativ for befolkningsvekst slår til. Med vekst innen basisnæringer som sjømat, olje-gass og kraftforedlende industri, kan Nord-Norge få 32000 nye arbeidsplasser innen 2030 (Menon 2013), inkludert ringvirkninger, hvorav over 10 000 arbeidsplasser for høyt utdannede. En slik vekst krever betydelig netto innflytting, slik som antatt i SSBs middelalternativ for framtidig befolkningsvekst. I vedlegg viser vi forskjellen på SSBs middelalternativ og et alternativ med netto flytting lik null.

Angell et al. (2013) ser bl.a. nærmere på hvordan vekstmulighetene påvirkes av tilgangen på arbeidskraft. Hovedbildet er at næringene får tak i arbeidskraft i dag, men at økt behov i offentlig sektor og vekst i næringslivet vil gi så mange arbeidsplasser at det ikke er nok tilbud av arbeidskraft i regionen gjennom egen vekst i befolkningen. Man må derfor øke yrkesdeltakelsen, netto innpendling eller netto innflytting for å nå en større vekst i området (vår tilføyning).

Når det gjelder pendling er avstandene generelt store og det er vanskelig å forstørre arbeidsmarkedsregionene rundt de større byene betydelig gjennom infrastrukturtiltak. Det gjelder også Indre Helgeland, hvor Angell et al. (2013) viser til at det trolig er kun Nesna som eventuelt kan bli del av et større arbeidsmarkedsområde gjennom et bedre hurtigbåttilbud mot Sandnessjøen.

Reputation in Mind (2013) viser resultater fra en kartlegging av samarbeidet mellom regionsentre og omland på Helgeland. Det vises til at Grane og Hattfjelldal har Mosjøen som sykehus, videregående skole og regionsenter. Mo i Rana oppleves som regionsenter, men dette modereres fordi avstandene er store og veistandarden dårlig. Ranas posisjon som industrikommune og kontakt mot sentrale myndigheter oppleves som en styrke for regionen. Mo i Rana har Biltrema, Clas Ohlsson, XXL og Jula, dvs. indikatorer på at man har nådd en kritisk størrelse når det gjelder etablering av handelsvirksomhet (Reputation in Mind 2013). Av andre resultater i Reputation in Mind (2013), kan nevnes at ytre del av Lurøy orienterer seg mot Sandnessjøen, mens småkommunene opplever Rana kommune som for opptatt av å utvikle egen kommune, og i liten grad opptatt av hva småkommunene kan bidra med.

Reputation in Mind (2014) viser at næringslivet i regionen mener det er mangelfull helhetlig planlegging på Helgeland. Konkret trekkes fram for mye fokus på regionsenter og for lite fokus på tradisjonelle næringer og bo- og arbeidsmarkedsregioner. Videre problematiseres det at man i regionen uttaler at lokalt eierskap er mer høyverdig enn eksternt eierskap. Dette kan bidra til mindre flyt av fremmedkapital inn til regionen.

Hanssen et al. (2008) analyserer hvordan en ny mellomstor lufthavn i Rana med direkteflyruter til hovedstaden til erstatning for Mo i Rana lufthavn, Røssvoll, vil gi virkninger på befolkning og næringsliv på Helgeland. De anslår at en ny lufthavn vil redusere befolkningen og næringslivet på Helgeland sine reisekostnader til/fra OSL med minimum 100 mill. kr årlig, tilsvarende 1,5 mrd. kr over 25 år. Lufthavnen med en direkteflyrute til Oslo, vil altså gi en betydelig nytteøkning for befolkning og næringsliv på nordre og midtre Helgeland, og være et viktig bidrag til å styrke konkurranseevnen til næringslivet i regionen.

3.3 Utviklingsarbeidet i Rana-regionen

Som ledd i dokumentanalysen har det blitt sett på tilsendte næringsplaner fra Rana, Hemnes og Lurøy. I tillegg har vi undersøkt hvordan man presenterer næringsutviklingsarbeidet på de kommunale nettsidene slik de fremsto i desember 2014. Gjennomgang av Nesnaplanen ble av oppdragsgiver ansett som unødvendig grunnet alderen på planen. Her baserer vi oss på informasjon tilgjengelig på kommunens hjemmeside. Målet har vært å identifisere organiseringen av det kommunale næringsapparatet og næringsarbeidet i de respektive kommuner, eventuelle interkommunalt samarbeid på næringsutviklingsfronten, samt satsninger med vekt på tiltak og aktiviteter med relevans for næringsutvikling. I tillegg har vi sett på Indre Helgeland Regionråds (IHR) strategiske plan (2012- 2015). Denne planen er delt inn i 7 satsningsområder (IHR 2011):

1. Bolyst – tettsted og regionutvikling (senterfunksjoner)
2. Samferdsel – kommunikasjon og infrastruktur
3. Kompetanse – kunnskapsutvikling og innovasjon
4. Arbeidsplasser – næringsutvikling og verdiskaping
5. Folkehelse
6. Kultur – besøk og opplevelser
7. Regionalt samarbeid – interkommunalt samarbeid

Satsingsområdene dekker tema for svært mange tiltak man kan jobbe med for å utvikle en region. I satsingsområdene prioriteres utvikling av regionalt arbeidsmarked, næringssamarbeid, folkehelse, stedlig attraktivitet, og et effektivt internt samferdselssystem (IHR 2011). Strategiplanen har ikke et tilhørende handlingsprogram. Rana-regionens Byregionprosjekt kan her sees på som et prosjekt som kan bidra til utvikling på flere av satsingsområdene i strategiplanen.

3.3.1 Lurøy

I presentasjonen av næringsarbeidet i Lurøy blir det på **kommunens hjemmeside** skilt mellom fire hovedpunkter, to som gjelder organisering av næringsarbeidet, et om hva næringsarbeidet omfatter og til siste et punkt om det aktuelle næringsfond.

I organiseringen av næringsarbeidet (pkt. 1 og 2) ligger det politiske overordnede ansvaret hos kommunestyret, men kommunestyret har delegert mye av det praktiske

arbeidet til Næringsstyret. Næringsstyret består av 4 representanter fra næringslivet og 3 fra kommunestyret.

På administrativt nivå ledes næringsorganiseringen av sjefen for utbyggings- og næringsetaten i kommunen som ligger på Tonnes. Næringsarbeidet ledes av næringslederen og en 1.konsulent som primært arbeider mot jordbruksrelaterte forvaltningsoppgaver. Etaten har en felles sekretær.

Næringsarbeidet omfatter (pkt. 3) ansvar for gjennomføring av kommunens næringsutvikling i henhold til vedtatte strategier i næringsplanen. Dette består av:

- Å bistå ulike næringer som service, reiseliv, industri, håndverk, oppdrett, fiske, jordbruk, skogbruk, og andre næringer med saksbehandling og forvaltningsoppgaver.
- Å hjelpe etablerere og øvrig næringsliv med veiledning, samt kontakt med finansieringsinstitusjoner og kompetansemiljøer lokalt og regionalt.
- Nettverksbygging lokalt og regionalt
- Samarbeid skole/næringsliv.
- Å stimulere til kompetanseoppbygging (støtte til fagbrev).
- Infrastrukturtiltak

På nettsiden fremgår det at Lurøy kommune har tre typer næringsfond (pkt. 4), henholdsvis 1) Ordinært næringsfond, omtalt som næringsfond I, med årlige statlige overføringer fra fylkeskommunen og underlagt de vanlige statlige reglene for næringsfond. 2) Det kommunale næringsfond, omtalt som Næringsfond II, et fond med årlige kommunale bevilgninger, og 3) Fiskerifond, kommunalt fond mot fiskerinæringen, til bistand med å kjøpe fiskekvoter.

Fra fondene kan det gis lån og tilskudd og «skal benyttes til tiltak som fremmer næringslivet og trygger bosetning i Lurøy kommune». Næringsstyret i Lurøy kommune er fondsstyre for næringsfondet og søknader til næringsfondet behandles i fire årlige møter. Støtte fra det kommunale fondet kan gis i form av lån, ansvarlig lån og tilskudd og kan gis til:

- Etablering
- Opplæring
- Produktutvikling
- Markedsundersøkelser
- Markedsføring og planlegging
- Fysiske investeringer i maskiner og bygninger ved etablering/oppstart og utvikling av virksomheter».

Næringsfondet har egne vedtekter og strategiene i Strategisk Næringsplan vil gi føringer i forhold til prioritering. For det statlige fondet vil støtte bli gitt i tråd med Forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler.

Organisering trekkes opp som et eget innsatsområde i den **strategiske næringsplan for Lurøy kommune 2007-2011**. «Dette omhandler næringsarbeidets organisatoriske oppbygging, både stillingshjemmel, etablering av næringsforening, det til enhver tid sittende næringsstyre og den tilhørende ansvarsdeling mellom næringsstyret og det sittende kommunestyre i økonomiske forhold».

Tilbake i 2006/2007 beskrives opprettelsen av en næringsforening som velger og avgir flertallet i det sittende næringsstyre som en suksess: «Denne organisatoriske oppbygging har fungert over en lengre periode med godt resultat. Det er konkludert med at en burde beholde denne organisatoriske oppbygging».

Målsettingen som beskrives i den strategiske næringsplanen for Lurøy, er å bidra til at den støtte og hjelp som måtte trenge i utviklingen av et funksjonelt og framtidsrettet næringsliv, både i forhold til sikring av bestående arbeidsplasser og i utviklingen av nye. Kommunen vil være lydhør for engasjement og innspill som fremmes og gi næringsforeningen og det sittende næringsstyre nødvendig handlingsrom innen de rammer som er fastsatt av kommunestyret. Dette vil man gjøre gjennom:

- Å videreføre ordningen med næringsleder og næringsforening
- Å sikre en nødvendig handlefrihet og god beredskap for raske valg
- Å arbeide for en vitalisering av næringsforeningen for derigjennom å utløse økt oppslutning og lyst for en ønsket innsats for fellesskapets interesser
- Å holde kretsmøter hvor spesielle tema belyses, informasjon utveksles og lokale nettverk etableres. Næringslivet må finne sammen i hensiktsmessige møtefora.

Videre beskrives det i næringsplanene at man av strategiske hensyn vil ha en næringsleder tilsatte på heltid, samt et næringsstyre hvor flertallet utgår fra næringsforening. Næringsstyret gis mandat og handlingsrom av kommunestyret. Det erkjennes for øvrig at man må holde seg godt orientert og være lydhør for de prioriteringer og programsatsinger som legger sterke føringer på økonomiske bidrag fra fylke og stat, og innrette de lokale næringsatsinger mest mulig opp mot disse forhold. Dessuten blir det fremhevet som avgjørende med en «god kontakt med næringslivet gjennom en hyppigere møtefrekvens, hvor spesielle tema behandles, problemområder drøftes og muligheter synliggjøres m.m. Møtene skal være for hele kommunen, den enkelte krets og i tillegg for spesielle bransjer.»

Det overordnede målet for næringsutviklingsarbeidet er «å tilrettelegge for et allsidig, konkurransedyktig og lønnsomt næringsliv, som kan gi befolkningen sikre og varierte befolkningstilbud». I kapittel 5 løftes det opp 10 prioriterte innsatsområder, med tilhørende, underpunkter, målsettinger og strategier:

- God infrastruktur i tråd med behov
- Sikre sysselsettingen innen primærnæringene og bidra til økt sysselsetting innen oppdrett og reiseliv

- Sikre oppbygging av kompetanse og ønsket informasjonstilgang gjennom bransjenettverk
- Utvikle bolyst, gode nærmiljø og bedring av innbyggernes helse gjennom fysisk aktivitet.
- Sikre nødvendig arbeidskraft med ønsket kompetanse, herunder å tilrettelegge for behovene ved arbeidspendling
- Økt fokus på kvinne- og ungdomssatsing
- Utnytte potensialet i våre naturressurser med hensyntaking til bærekraftig miljø og god ressursforvaltning
- Organisering
- Styrke kommunens omdømme
- Regionalt samarbeid

For tiden jobbes det med ny strategisk næringsplan som etter planen skal til vedtaksbehandling i kommunen i juni 2015.

3.3.2 Hemnes kommune

Næringsutviklingsarbeidet i Hemnes sorteres under fire hovedpunkter på **kommunens hjemmeside**, henholdsvis 1) Næringsfond, 2) Næringsplan, 3) Oppfølging av næringsdrivende/etablerere, og 4) Miljøfyrtårnordningen.

Under pkt. 1 står det at næringsfondet hadde kr. 260 000.- udisponert ved utgangen av oktober 2013 og videre at: «Vefsnafondet» på 7,5 mill. er pr. dato disponert. Til sammen har kommunen bidradd med 1,5 – 3 mill. pr. år i støtte til tilrettelegging og utvikling av næringslivet de siste årene – noe som ser ut til å ha hatt en positiv virkning for næringsliv, etablerere og landbruket i kommunen».

Under pkt. 2 står det at strategisk kommuneplan med de overordna strategiene for næringsarbeidet er vedtatt av det nye kommunestyret, og videre at kommunens administrasjon har utarbeidet forslag til næringsstrategier og en mer detaljert næringsplan innenfor de foreslåtte satsingsområdene på dette grunnlag: «Planen er nå ute på høring hos de politiske partiene med høringsfrist 31.12.2013 og vil bli sluttbehandlet i første kommunestyremøte etter nyttår» (se for øvrig under).

I næringsplanen vil det bli tatt standpunkt til hvilke ressurser kommunen skal bruke på næringsarbeidet framover og hvordan det skal organiseres. Før næringsplanen er vedtatt, vil formannskapet vurdere ut fra den aktuelle økonomiske situasjonen hvor mye av egne ressurser som evt. kan settes av til næringsarbeid/støtte. *Søknader om næringsstøtte rettes til formannskapet i Hemnes.*

Når det gjelder pkt. 3 om næringsutviklingsarbeidet i Hemnes: oppfølging av næringsdrivende/ etablerere, står det på hjemmesiden at kommunen i 2013 videreførte avtalen med Aktiv Næringservice (AN), som er et datterselskap av Rana Utvikling. Avtalen omhandler oppfølging av etablerere og andre med veiledningsbehov. Det har vært avholdt etablererkurs i regi av AN i 2013 der det har vært deltagere fra Hemnes.

Under pkt. 4. fremheves det at Hemnes kommune er godkjent miljøfyrtårnkommune f.o.m. 2012, og som det står: «Dermed kan bedrifter/ virksomheter i Hemnes nå søke om å bli godkjent som miljøfyrtårnbedrifter. De to første bedriftene ble sertifisert i 2013. Hemnes har et nært samarbeid med Rana ang. sertifiseringsarbeidet».

I næringsstrategien for Hemnes kommune 2014-2023 forklares det under overskriften organisering at «*Formannskapet er næringsutvalg med bevilgningsmyndighet inntil 1 mill. pr. prosjekt. Kommunen har en førstelinjetjeneste som kan gi råd i forbindelse med etableringer, formidler kontakt med Innovasjon Norge og saksbehandler søknader og andre henvendelser fra næringslivet.*

Her utdypes kommunens avtale med Aktiv Næringservice AS i Mo i Rana: Virksomheten benyttes for oppfølging og veiledning av etablerere og næringslivet for øvrig der behovet ikke kan dekkes av egen førstelinjetjeneste. Tjenesten har blitt benyttet i forbindelse med etablereropplæring, individuell rådgiving og hospitering ved etablerersenteret over litt lengre tid.

I strategien påpekes det også at «Hemnes kommune er en av få kommuner som har en felles administrativ organisering av næringsarbeidet mot landbruk og øvrige næringer.

I henhold til den forrige næringsplanen (fra 2004) forvaltes fortsatt det løpende næringsarbeidet av det som omtales "Team Hemnes". Teamet består av ordfører, rådmann og næringsansvarlig i administrasjonen. Men det åpnes også opp for at andres – eks. representanter fra næringslivet - kan trekkes inn i teamet når det er relevant. Men som det står videre: «Da det ikke har vært noen aktiv organisering innen næringslivet i Hemnes, har ikke denne muligheten vært benyttet».

Det trekkes også frem at næringsansvarlig deltar i et nettverk med de andre næringsansvarlige innen Indre Helgeland Regionråd for å utveksle erfaringer og ideer i næringsarbeidet og øke kompetansen på området. Kommunen har dessuten en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge om kontordager lokalt.

Når det gjelder ambisjoner og strategier om framtidig organisering av næringsarbeidet i strategiplanen (2014-2023), beskrives fordelene med dagens organisering på følgende vis: «Et team bestående av næringsansvarlig, rådmann og ordfører er en funksjonell løsning og kan belyse en sak fra flere sider», og som det påpekes: «Ordfører vil uansett være en sentral person i næringsarbeidet». På den annen side erkjennes det at sammenblanding av beslutningsmyndighet over kommunale midler mellom politikk, administrasjon og næringsliv som ligger i gjeldende plan, kan være en ulempe og være problematisk i forhold til kommuneloven. Det konkluderes dermed med at det bygges videre på modellen Team Hemnes-modellen, beskrevet ovenfor, men *teamet skal gis en rådgivende funksjon uten bevilgningsfullmakt*. I den grad tildeling av midler til næringsformål delegeres fra formannskapet, skal delegeringen gå til rådmann – og det er rådmann som formelt innstiller til formannskapet i saker som ikke omfattes av delegeringsfullmakten.

Det slås videre fast at *kommunen ikke kan stille med ressurser og kompetanse til å bistå alle etablerere og bedrifter med alle behov*: «Det er derfor behov for tett samarbeid med en 2. linjetjeneste som har til oppgave å følge opp næringssatsinger både faglig og finansielt». Av den grunn beskrives *det i planen et konkret behov for å videreføre samarbeidsavtalene med Aktiv Næringservice AS og Innovasjon Norge inntil videre*. For å kunne følge opp næringsarbeidet og bedriftene i kommunen på en god måte, vil det være formålstjenlig for Hemnes kommune å være medlem av og jobbe i samarbeid med Rana-regionens Næringsforening.

Det er videre verd å vise til følgende resonnement omkring planer for næringsarbeidet i kommunen: «Fra bransjeoversikten ser vi at næringslivet i Hemnes er svært variert og det kan ut fra det være vanskelig å peke ut noen spesielle satsingsområder/ bransjer innen næringsvirksomhet. I den kommunale planstrategien står det imidlertid følgende som blir retningsgivende for næringsarbeidet: "Næringsarbeidet vil alltid være et viktig kommunalt satsingsområde. Det må satses på verdiskapende virksomhet, næring basert på naturressursene – spesielt primærnæringene og næring knyttet til reiseliv. Næringsutvikling må derfor være et prioritert område i Hemnes kommune» (Næringsstrategien for Hemnes kommune 2014-2023, s. 10)

Åtte satsingsområder med tilhørende mål, beskrivelser, utfordringer, muligheter og aktuelle satsinger, presenteres nærmere på side 10-18 i planen/strategien:

- Infrastruktur.
- Nyetableringer, kompetansesatsing og bedriftsutvikling
- Landbruk
- Reiseliv
- Varehandel, service- og tjenesteyting
- Bygg og anlegg, transport
- Kulturbaserte næringer
- Vannkraft/ energiproduksjon

3.3.3 Rana

Næringsutviklingsarbeidet i Rana blir fremstilt og sortert under tre hovedpunkter på **kommunens hjemmeside**, det vises til 1) Rana Utviklingsselskap, 2) Tilgjengelige industriareal og lokaler, og 3) Aktiv Næringservice AS. Under hver og en av disse skrives følgende, delvis ordrett gjengitt: I tilknytning til punkt 1 påpekes det at «Rana kommune satser sterkt på å legge forholdene best mulig til rette for nyetableringer, knoppskyting og utvikling av næringslivet i Rana. *Arbeidet med næringsutvikling ivaretas av Rana Utviklingsselskap AS. Selskapet samarbeider nært med andre næringsutviklingsaktører som ROI AS, Mo Industripark AS og Innovasjon Norge.*»

At Rana har ferdige opparbeidede industriarealer på ca. 400 daa omtales videre. I tillegg vises til at kommunen eier 3 industriutleiebygg og man er behjelpelig med å løse behovet for nye industrilokaler.

Rana Utviklingsselskap AS har 7 ansatte. *Aktiv Næringssservice AS*, som er et heleid datterselskap av Rana Utviklingsselskap AS, trekkes frem som en betydelig aktør av kommunene rundt Rana, til tross for at selskapet har en begrenset administrasjon, ingen ansatte (kun daglig ledelse). Alle tjenester kjøpes inn fra morselskapet (les: Rana Utviklingsselskap AS) og «andre aktører der spisskompetanse er nødvendig. Dette gir stor fleksibilitet for Aktiv Næringssservice og medvirker til å sikre et bærekraftig kompetansemiljø i Rana Utviklingsselskap og nettverket rundt oss. Selskapets formål er å utvikle og selge tjenester relatert til nærings- og bedriftsutvikling, etablerervirksomhet, omstilling etc. i privat og offentlig sektor». Og som det står videre om selskapets ambisjoner om å være en tjenestetilbyder med et regionalt nedslagsfelt: «*Aktiv Næringssservice arbeider målrettet med å styrke og videreutvikle vår regionale profil og de fleste av våre større oppdrag er prosjektledelse av regional karakter*».

I **Strategisk næringsplan for Mo i Rana 2014-2030**, presenteres prioriterte næringer og strategier, inklusive hovedmål og strategiske grep for disse på side 6-11:

- Petroleumsrelatert leverandørindustri
- Prosessindustri, energi, bergindustri og miljø
- Offentlige virksomheter

Det presenteres også fem anbefalte satsingsområder og visjon, målsetting og strategiske grep for disse på side 12-17:

- Infrastruktur og logistikk-knutepunkt
- Kompetanse
- Markedsføring og omdømme
- Rekruttering
- Levende sentrum

Strategisk næringsplan for Rana kommune ble ferdig i desember 2013. Høsten 2015 skal det vedtas en handlingsdel som gjelder til og med 2018.

3.3.4 Nesna kommune

På Nesna **kommunes nettsider** beskrives organiseringen av næringsutviklingsarbeidet. Her framgår at kommunen har en ansatt – omtalt som *næringskonsulent* - som skal *ivareta deler av kommunens oppgaver innen næringsutvikling og fungere som kommunens fagenhet i næringsspørsmål*. Denne stillingen er underlagt rådmannen. Næringskonsulentens arbeidsområder er for det første å *hjelpe etablerere med veiledning i en oppstartsfase, herunder;*

- Kontakter til finansieringsinstitusjoner.
- Sammen med næringsutøvere - være behjelpelig med utarbeiding og igangsetting av forprosjekt og hovedprosjekt.
- Være behjelpelig med kontakter til offentlige søkeinstitusjoner for fylkeskommunale og statlige tilskuddsordninger.

For det andre skal vedkommende *fungere som tilrettelegger* og samarbeidspartner for utvikling av næringsliv i kommunen.

Det er ingen informasjon om videre organisering av næringsutviklingsarbeidet og tiltak/aktiviteter i den sammenheng, heller ikke om samarbeid med nabokommuner om næringsutvikling. Det fremgår uansett at det kommunale næringsfondet er et sentralt virkemiddel i arbeidet med næringsutvikling. Typen prosjekt som kan støttes av næringsfondet angir derfor en retning på type prioriteringer/tiltak i Nesna:

- Kommunalt nærings- og tiltaksarbeid og kunnskapsrettet infrastruktur. (Regionalt samarbeid, etablereropplæring, samarbeid skole/næringsliv, IT prosjekter og ulike utredninger/analyser.)
- Fysisk infrastruktur for næringsutvikling (Planlegging og tilrettelegging av kommunale næringsarealer, senteropprusting, reiselivsmessa, infrastruktur og vannverk)
- Bedriftsutvikling (herunder etablererstøtte, opplæring, produktutvikling, markedsføring, markedsundersøkelser og planlegging.)
- Investeringer i bedrifter (investeringer i utstyr og maskiner ved oppstart eller ved utvidelse av mindre bedrifter).

Midler fra næringsfondet kan ytes som lån og eller tilskudd. Men som det erkjennes: «Midlene i fondet er avhengig av påfyll fra det offentlige og som (de siste årene kr. 250.000. -) til tider kan være begrenset og oppbrukt». Det vises for øvrig til mulighetene som ligger å benytte seg av Innovasjon Norges tjenester og det såkalte regionale partnerskapet, her forstått som samhandlingen mellom kommunene i Indre Helgeland regionråd.

3.4 Oppsummering/vurdering

Uten at man er spesielt konkret blir det i Ranas Strategiske næringsplan gjort et poeng ut av behovet for å ha et godt samarbeid med nabokommunene:

«Det er avgjørende for hele regionens vekst og utvikling at Rana kommune og næringslivet i kommunen er en motor for samarbeid og bidrar til at næringslivet og kommunene rundt trekker i samme retning (...) Arbeidet bør skje i samarbeid med de øvrige kommunene i regionen som utfyller Rana kommune med deres næringsliv, etterspørsel og økte muligheter til rekreasjon» (Strategisk næringsplan Mo i Rana 2014-2030, s. 5).

Kommunenes beskrivelser av næringsutviklingsapparat og gjennomgangen av de strategiske næringsplanene viser likevel at det ofte er små personalmessige ressurser som er tilgjengelige, at målsettingene er ambisiøse, og at relaterte innsatsområder, strategier, tiltak er mange og generelle. Kommunale næringsfond fremstår som en sentral finansieringskilde for initiativ og prosjekt.

For Rana kommunes del er det Rana Utviklingsselskap som ivaretar førstelinjetjenesten samt har et datterselskap (Aktiv Næringssservice AS) som tar bedriftsretta prosjekt. Aktiv Næringssservice AS, nevnes av både Nesna og Hemnes kommune. Hemnes har videreført avtalen med virksomheten om oppfølging av etablerere og andre med veiledningsbehov. De har dessuten avholdt etablererkurs der det har vært deltagere fra kommunen. Hemnes har også hatt et nært samarbeid med Rana om sertifisering som Miljøfyrtårn, noe som indikerer interkommunale forbindelser, uten at det handler om samarbeid på næringsapparatsiden.

I Nesna blir Aktiv Næringssservice AS nevnt i samband med orientering om partnerskapsprogrammet for kommunene Hattfjelldal, Grane, Rana, Hemnes, Nesna og Lurøy for perioden 2009-2011. Aktiv Næringssservice AS var sekretariat for partnerskapet. Nordland fylke og Indre Helgeland Regionråd finansierte programmet som hadde en økonomisk ramme på 5 mill. kr årlig. Her var kompetanse, innovasjon/entreprenørskap, regionbygging og infrastruktur definerte programsatsinger.

Partnerskapsavtalene i Nordland ble evaluert av NIVI analyse (2011). Her påpekes det blant annet at det har vært utfordrende å involvere den enkelte kommune og sikre forankring av arbeidet i kommunestyrene utover kommunens toppledelse. Evaluator anbefaler at man i lys av erfaringene fra partnerskapsavtalen bør iverksette tiltak og rutiner for å informere og forankre regionenes utviklingsarbeid lokalt, for å styrke det lokale eierskapet i slike regionale utviklingsprosesser. Dette er også et relevant innspill med tanke på det videre arbeidet med Byregionprogrammet.

For Lurøy sin del blir «Regionalt samarbeid der dette er formålstjenlig», nevnt som eget kulepunkt og egen strategi i kapittel 4, men nevnes ikke videre i dokumentet. Ei heller samarbeid eller utskilling av næringsutviklingsoppgaver. Etter Nesna (hvis plan vi ikke har kikket nærmere på) har dog Lurøy den eldste næringsplanen, skrevet tilbake i 2006. Denne er imidlertid under revisjon nå. Det at kommunene har næringsplaner som har gått ut på dato, antyder at det er begrensede ressurser til formelt planarbeid, alternativt at man blir for opphengt i driftsoppgaver i det daglige arbeidet i disse kommunene, slik som i mange andre småkommuner ifølge Cruickshank et al. (2014).

For Rana ivaretar 7 ansatte i Rana Utviklingsselskap næringsutviklingsoppgavene for kommunen, mens småkommunene i regionen har 1-2 personer som jobber fast med slike oppgaver. Dette kan vises å gi størst personalressurs pr innbygger i Nesna og Lurøy, mens Hemnes ligger på linje med Rana. Samtidig er det slik at det er betydelige stordriftsfordeler i denne type arbeid, både i generell administrasjon og i utviklingsoppgavene. Innen administrasjon gjelder det f.eks. planleggings- og møteaktivitet og faste oppgaver for næringslivet, aktiviteter som raskt kan fylle timeplanen til 1-2 personer uansett innbyggertall og størrelse på kommunen. Innen utviklingsoppgaver gjelder det bl.a. økte muligheter til å spesialisere seg med flere personer som jobber sammen. Det å få til en slik spesialisering og kompetanseheving innen områder man har stort regionalt behov, vil normalt være vanskelig å få til med 1-2 personer i næringsutviklingsapparatet.

4. STATISTISKE ANALYSER

I dette kapitlet går vi gjennom hva enkelte analyser av offisiell statistikk kan si om Rana-regionen.

4.1 Innledning

I dette oppdraget har vi gått gjennom den statistikk og de analyser som Nordland fylkeskommune har levert til byregionprosjektet i Rana-regionen. Dette har bestått av:

- Historisk og framskrevet befolkningsutvikling
- Utvikling i antall og andel innbyggere med innvandrerforeldre
- Inn- og utflytting fordelt på alder og mellom kommuner
- Utvikling i utdanningsnivå
- Sysselsettingsutvikling fordelt på bransjer og stipulert verdiskapingsutvikling
- Pendlingsutvikling i landsdeler og mellom kommunene i Rana-regionen
- Omsetning i varehandel fordelt på antall innbyggere i hver kommune

Den oversendte statistikken og analysene fra Nordland fylkeskommune ved Trane Jensen (2014), har kun vært av tallmessig art med Statistisk sentralbyrå og Panda som statistikkilde.

På enkelte områder har foreliggende statistiske analyser vært mangelfulle. Dette gjelder blant annet det økonomiske samspillet i regionen. Vi har derfor supplert med statistikk og analyser av:

- Sammenhengen mellom befolkningsutvikling og sysselsettingsutvikling i regionen
- Hvordan ulike bransjer/næringer utvikler seg over tid i regionen
- Hvordan pendlingen utvikler seg mellom de berørte kommuner

Vi har delvis latt oss inspirere av Telemarksforsknings attraktivitetsmodell (Vareide og Nygård 2014), ved å skille mellom basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer i næringsanalysene. Ved å se på utviklingen i en næring i en region sammenlignet med utviklingen i landet, kan vi her skille strukturell vekst fra annen vekst, dvs. den vekst som Vareide og Nygaard forklarer med bedriftsattraktivitet for basis- og regionale næringer eller besøksattraktivitet (for besøksnæringene). Siden næringsstrukturene ligger fast over tid, gir dette viktig informasjon om det eksisterende næringslivet i regionen.

Attraktivitetsmodellen har også en annen komponent, nemlig om et sted er attraktivt som bosted. Dette kan måles ved å se på om netto innflytting er høyere enn hva veksten i arbeidsplasser skulle tilsi ifølge Vareide og Nygaard (2014). De antar her at dette kan måles med å korrigere nettoutflytting for forskjeller i arbeidsplassvekst og strukturelle forhold som befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedintegrasjon. Etter vår mening gir dette en unødvendig kompleks modell med usikre resultater, da nettoutflytting varierer

sterkt med yrkesdeltakelse og pendling, i tillegg til arbeidsplassutvikling. Vi bruker derfor den enkle indikatoren, netto utpendling som indikator for bostedsattraktivitet.

På disse områdene har vi gjennomført supplerende datainnsamling og målrettede analyser med bruk av offisiell statistikk fra Statistisk sentralbyrå.

4.2 Befolkning- og sysselsettingsutvikling

Målsettinger om regional utvikling er knyttet til vekst i sysselsetting og verdiskaping som igjen gir grunnlag for befolkningsvekst. Enhver samfunnsanalyse må derfor si noe om folketall og sammenheng med hvor den yrkesaktive delen av befolkningen finner sitt livsgrunnlag.

Tabell 5.1. viser hvordan befolkning- og sysselsetting har utviklet seg de siste ti årene i regionen sammenlignet med andre deler av Nordland og landet generelt. Den generelle utviklingen i Norge er preget av veksten i storbyregionene og stagnasjon eller nedgang i distriktskommunene. Befolkningen i Norge har vokst med 12 % de siste ti årene mens sysselsettingen har økt med 16 %. Siden sysselsettingsstatistikken bare gjelder norske statsborgere, kan vi konkludere med økt yrkesaktivitet i befolkningen. Dette kan vises å ha sammenheng med økende andel eldre voksne i yrkesaktiv alder, færre barn og derfor fallende andel av befolkningen i yrkesaktiv alder.

I Nordland ser vi at veksten har vært 2 % i befolkningen og 8 % i sysselsettingen. Her kan det vises at Bodø skiller seg ut med 14 % vekst i befolkningen i perioden. I antall personer utgjør dette mer enn veksten i Nordland fylke generelt. Med sterk vekst i Bodø betyr dette at andre områder i Nordland jevnt over har hatt tilbakegang i befolkningen. På Helgeland har sysselsettingen vekst, men man har ikke hatt befolkningsvekst.

Inviterte kommuner betyr i denne sammenheng kommuner som ble invitert til by-Regionprogrammet i regionen, dvs. Grane, Hattfjelldal, Rødøy, Træna, Rana, Nesna, Hemnes og Lurøy. Rana-regionen består av de fire kommunene som ble med i programmet: Rana, Nesna, Hemnes og Lurøy. I Rana-regionen har befolkningen gått opp 2 % samtidig som sysselsettingen har gått opp 12 %. Med unntak av Træna har utviklingen i småkommunene som takket nei til deltakelse i programmet, vært svakere slik at de inviterte kommunen har hatt kun 1 % vekst i befolkning de siste ti år.

Tabell 4.1: *Befolkning og sysselsettingsutvikling i perioden 2003/2004 til 2013/2014*
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	Befolkning 1.1.2014			Sysselsetting 4.kv. 2013		
	Antall	Andel Rana	Vekst siden 2004	Antall	Andel Rana	Vekst siden 2004
Norge	5109056		12 %	2619000		16 %
Nordland	240877		2 %	116311		8 %
Helgeland	84735		-1 %	39935		7 %
Inviterte	39058		1 %	18212		10 %
Rana-regionen	34299	1,00	2 %	16285	1,00	12 %
Rana	25943	0,76	3 %	12908	0,79	14 %
Grane	1465	0,04	-5 %	506	0,03	-8 %
Hattfjelldal	1500	0,04	-4 %	622	0,04	5 %
Nesna	1902	0,06	4 %	870	0,05	1 %
Hemnes	4553	0,13	0 %	1626	0,10	6 %
Lurøy	1901	0,06	-6 %	881	0,05	4 %
Træna	489	0,01	7 %	239	0,01	6 %
Rødøy	1305	0,04	-9 %	560	0,03	-3 %

Rana kan vises å ha 66 % av folket og 71 % av arbeidsplassene blant de inviterte kommunene. Om vi bare ser på Rana-regionen med sine 34300 innbyggere, er tilsvarende tall 76 % og 79 %, som det vises i tabellen.

Befolknings- og sysselsettingsutvikling i norske arbeidsmarkedsregioner er sterkt korrelert. På kort sikt kan spesielle endringer i netto utpendling, yrkesdeltakelse og antall barn pr yrkesaktiv, forstyrre en slik sammenheng. På lengre sikt kan det enkelt vises fra offisiell statistikk at de fleste arbeidsmarkedsregioner i Norge har rundt 2 innbyggere pr sysselsatt. Innpendlingsregioner kan ofte ha 1,9-2,0 innbyggere pr sysselsatt eller arbeidsplass, mens utpendlingsregioner ofte kan ha 2,1-3,0 innbyggere pr sysselsatt. Rana-regionen har her forholdstallet 2,1, Rana har 2,0, Hemnes 2,8, mens Lurøy og Nesna har 2,2. Dette indikerer at Hemnes er utpendlingskommune og Rana innpendlingskommune.

I tabellen nedenfor viser i høyre del antall personer i netto utpendling, dvs. antall personer som bor i regionen og jobber utenfor regionen (utpendlere) minus antall personer som bor utenfor regionen og jobber i regionen (innpendlere). Siden statistikken ikke registrerer arbeidstakere bosatt i utlandet, blir netto utpendling på landsnivå lik null. Vi ser at de aller fleste kommuner og regioner i Nordland er netto utpendlingsregioner. Unntaket er Rana, som har blitt innpendlingskommune i løpet av de siste ti årene, og Nesna hvor netto utpendling her helt marginal.

Tabellen viser i tillegg yrkesaktiviteten, dvs. andel av innbyggerne i yrkesaktiv alder (16-74 år) som faktisk deltar i yrkeslivet. Her skiller Nesna seg ut med nedgang og lav yrkesaktivitet i 2013. Dette bidrar til å forklare at det er så mye som 2,2 innbyggere pr sysselsatt i denne kommunen.

Tabell 4.2: Utvikling i yrkesaktivitet og netto utpendling i perioden 2003/2004 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	Yrkesaktivitet			Netto utpendling			
	2013	2003	Vekst 2003-2013	Vekst i antall personer	Andel av arbeids- takere	2013	2003
Norge	69,7 %	69,4 %	0,2 %	-	-	-	-
Nordland	67,8 %	67,3 %	0,5 %	-645	-1 %	3 475	4 120
Helgeland	67,4 %	66,4 %	1,0 %	-561	-1 %	1 710	2 271
Inviterte	67,2 %	65,7 %	1,5 %	-419	-2 %	871	1 290
Rana-regionen	66,9 %	65,4 %	1,5 %	-439	-3 %	472	911
Rana	67,4 %	65,5 %	2,0 %	-478	-4 %	-84	394
Grane	67,9 %	65,2 %	2,7 %	51	7 %	205	154
Hattfjelldal	66,0 %	67,4 %	-1,4 %	-58	-8 %	89	147
Nesna	61,7 %	68,1 %	-6,3 %	36	4 %	-4	-40
Hemnes	65,5 %	63,8 %	1,6 %	44	2 %	512	468
Lurøy	68,7 %	66,2 %	2,5 %	-41	-4 %	48	89
Træna	73,4 %	73,9 %	-0,5 %	16	6 %	20	4
Rødøy	71,7 %	67,9 %	3,9 %	11	2 %	85	74

Fra tabellen ser vi også at yrkesaktiviteten er lavere i Rana-regionen og Nordland sammenlignet med landsgjennomsnittet. Dette er en forskjell som har minsket de siste 10 årene.

Inn – og utpendling sier noe om det økonomiske samspillet i en region. I tabellene nedenfor er arbeidstedkommune i kolonner og bostedskommune i rader. I tabellene er Rana-regionen summen av Nesna, Hemnes, Lurøy og Rana. Vefsn er den største kommunen sør for Rana-regionen. Øvrig er en forkortelse for øvrige kommuner i en større region, som her er definert som Helgeland pluss Meløy.

I Rana-regionen ser vi at det er desidert størst omfang på pendlingen fra Hemnes til Rana (482 med bosted Hemnes og arbeidssted Rana). Dette er også den pendlingsrelasjonen med størst vekst de siste ti år (115 flere personer, dvs. 31 %). Andre pendlingsrelasjoner har høyere relativ vekst, men som vi ser er det svært få personer bak disse endringene.

Tabell 4.3: Inn- og utpendling i Rana-regionen 4. kvartal 2013 og endring siden 2003 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

2013	Nesna	Hemnes	Rana	Lurøy	Rana-reg	Vefsn	Øvrig region	Region	Totalt
Antall personer 4. kvartal 2013									
Nesna	734	2	48	6	790	10	31	831	866
Hemnes	7	1388	482	0	1877	76	37	1990	2138
Rana	45	104	11843	20	12012	77	97	12186	12824
Lurøy	12	0	47	785	844	5	41	890	929
Rana-reg	798	1494	12420	811	15523	168	206	15897	16757
Vefsn	4	73	95	2	174	5983	165	6322	6675
Øvrig	39	15	137	31	222	467	15731	16420	18213
Region	841	1582	12652	844	15919	6618	16102	38639	41645
Totalt	870	1626	12908	881	16285	6824	16826	39935	39935
Vekst i antall personer perioden 2003-2013									
Nesna	32	0	12	3	47	4	10	61	41
Hemnes	5	-33	115	-2	85	25	22	132	132
Rana	7	33	1237	5	1282	-17	38	1303	1099
Lurøy	-6	0	9	7	10	0	2	12	-8
Rana-reg	38	0	1373	13	1424	12	72	1508	1264
Vefsn	-3	55	56	1	109	128	88	325	247
Øvrig	-13	10	65	-2	60	98	311	469	548
Region	22	65	1494	12	1593	238	471	2302	2059
Totalt	5	88	1577	33	1703	260	657	2620	2620
Relativ vekst i perioden 2003-2013									
Nesna	5 %	0 %	33 %	100 %	6 %	67 %	48 %	8 %	5 %
Hemnes	250 %	-2 %	31 %	-100 %	5 %	49 %	147 %	7 %	7 %
Rana	18 %	46 %	12 %	33 %	12 %	-18 %	64 %	12 %	9 %
Lurøy	-33 %		24 %	1 %	1 %	0 %	5 %	1 %	-1 %
Rana-reg	5 %	0 %	12 %	2 %	10 %	8 %	54 %	10 %	8 %
Vefsn	-43 %	306 %	144 %	100 %	168 %	2 %	114 %	5 %	4 %
Øvrig	-25 %	200 %	90 %	-6 %	37 %	27 %	2 %	3 %	3 %
Region	3 %	4 %	13 %	1 %	11 %	4 %	3 %	6 %	5 %
Totalt	1 %	6 %	14 %	4 %	12 %	4 %	4 %	7 %	7 %

Tabell 4.4: Inn- og utpendling i Rana-regionen 4. kvartal 2013, andeler av arbeidsplassene og bosatte arbeidstakere (Kilde: www.ssb.no og egne beregninger).

	Nesna	Hemnes	Rana	Lurøy	Rana-reg	Vefsn	Øvrig	Region	Totalt
Andel av sum arbeidsplasser i hver kommune eller region									
Nesna	0,84	0,00	0,00	0,01	0,05	0,00	0,00	0,02	0,02
Hemnes	0,01	0,85	0,04	0,00	0,12	0,01	0,00	0,05	0,05
Rana	0,05	0,06	0,92	0,02	0,74	0,01	0,01	0,31	0,32
Lurøy	0,01	0,00	0,00	0,89	0,05	0,00	0,00	0,02	0,02
Rana-reg	0,92	0,92	0,96	0,92	0,95	0,02	0,01	0,40	0,42
Vefsn	0,00	0,04	0,01	0,00	0,01	0,88	0,01	0,16	0,17
Øvrig	0,04	0,01	0,01	0,04	0,01	0,07	0,93	0,41	0,46
Region	0,97	0,97	0,98	0,96	0,98	0,97	0,96	0,97	
Totalt	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
Andel av sum bosatte arbeidstakere i hver kommune eller region									
Nesna	0,85	0,00	0,06	0,01	0,91	0,01	0,04	0,96	1,00
Hemnes	0,00	0,65	0,23	0,00	0,88	0,04	0,02	0,93	1,00
Rana	0,00	0,01	0,92	0,00	0,94	0,01	0,01	0,95	1,00
Lurøy	0,01	0,00	0,05	0,84	0,93	0,01	0,04	0,96	1,00
Rana-reg	0,05	0,09	0,74	0,05	0,93	0,01	0,01	0,95	1,00
Vefsn	0,00	0,01	0,01	0,00	0,03	0,90	0,02	0,95	1,00
Øvrig	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,03	0,86	0,90	1,00
Region	0,02	0,04	0,30	0,02	0,38	0,16	0,39	0,93	1,00
Totalt	0,02	0,04	0,32	0,02	0,41	0,17	0,42	1,00	1,00

Tabellen viser at 95 % av de som jobber i Rana-regionen, bor i Rana-regionen, dvs. at det kun er 5 % av arbeidsplassene som har innpendling knyttet til seg. Videre viser tabellens nedre del at av de 93 % som bor i Rana-regionen, arbeider i regionen. Dette betyr at 7 % av arbeidstakerne som bor i regionen, pendler ut til arbeidsplasser utenfor regionen.

4.3 Utvikling i ulike bransjer og næringer

Sysselsetting er etter vår mening en enkel og god indikator for regional utvikling. Ørbeck (2014) er av de som begrunner sysselsetting som indikator for regional utvikling siden arbeidsplasser har tradisjonelt vært avgjørende for bosetting. I tillegg har sysselsettingsanalyser høy treffsikkerhet med hensyn på hva som blir igjen i lokal verdiskaping siden 2/3 av samlet verdiskaping er lønnskostnader mens resterende verdiskaping er kapitalavkastning som gjerne kan andre utenfor regionen.

I tabellene nedenfor viser vi sysselsettingsutviklingen i ulike næringer i regionen og kommunene for den siste femårsperioden. Ideelt sett burde vi også her ha en tiårsperiode, slik som i analysene over. SSB endret imidlertid definisjonene i overgangen mellom

2007 og 2008, slik at det er svært arbeidsomt å lage næringsfordelt statistikk ti år tilbake i tid. Vi har derfor valgt å analysere en fem-årsperiode.

LQ betyr lokaliseringskvotient og er definert som lokal sysselsettingsandel i bransjen delt på nasjonal sysselsettingsandel. Dette er en indikator på basisnæring, dvs. en næring som henter betydelige inntekter fra kunder utenfor regionen. RSI er regional vekst i bransjen minus nasjonal vekst i bransjen, dvs. et mål på hvor god utviklingen er korrigert for nasjonale trender i bransjen. Eksterne næringer er basisnæringer pluss statlige arbeidsplasser. Lokale næringer er definert som besøksnæringer pluss lokal offentlig administrasjon og tjenesteyting. Denne type næringsliv påvirkes sterkt av befolkningsveksten som var 6 % i Norge og 2,0 % i Rana-regionen i den aktuelle perioden.

Tabell 4.5: *Næringsutvikling i Rana-regionen i perioden 2008/2009 til 2013/2014*
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	2008	An- del	LQ 2008	2013	Andel	LQ 2013	Endring antall	Relativ endring	RSI
Basisnæringer	3482	0,22	1,14	3115	0,19	1,09	-367	-11 %	-8 %
Landbruk	509	0,03	1,30	394	0,02	1,30	-115	-23 %	-3 %
Fiske/havbruk	231	0,01	2,24	213	0,01	2,26	-18	-8 %	-3 %
Bergverk og utvinning	181	0,01	0,65	272	0,02	0,67	91	50 %	-1 %
Næringsmidler	360	0,02	1,11	324	0,02	1,05	-36	-10 %	-9 %
Anna industri	1958	0,12	1,47	1634	0,10	1,45	-324	-17 %	-5 %
Telekom/IT/FoU/forlag/media	243	0,02	0,39	278	0,02	0,44	35	14 %	10 %
Besøksnæringer	2446	0,15	0,88	2413	0,15	0,90	-33	-1 %	-1 %
Handel	1681	0,11	0,99	1660	0,10	1,05	-21	-1 %	2 %
Aktivitet	374	0,02	0,67	321	0,02	0,58	-53	-14 %	-18 %
Servering/Overnatting	391	0,02	0,75	432	0,03	0,81	41	10 %	5 %
Regionale næringer	4233	0,27	0,86	4263	0,26	0,88	30	1 %	-2 %
Bygg/anlegg	1357	0,08	1,10	1478	0,09	1,14	121	9 %	0 %
Kraft, vann og avfall	256	0,02	2,46	333	0,02	3,42	77	30 %	33 %
Forretningsmessig tj.yting	812	0,05	0,74	713	0,04	0,67	-99	-12 %	-13 %
Transport	934	0,06	0,99	871	0,05	0,98	-63	-7 %	-4 %
Agentur og Engros	302	0,02	0,41	347	0,02	0,51	45	15 %	19 %
Finans, eiendom og utleie	572	0,04	0,72	521	0,03	0,63	-51	-9 %	-16 %
Offentlig	5804	0,36	1,04	6494	0,40	1,10	690	12 %	2 %
Lokal inkl. privat skole/ helse	3824	0,24	1,05	4224	0,26	1,09	400	10 %	1 %
Fylkeskommunal	334	0,02	1,23	426	0,03	1,50	92	28 %	19 %
Statlig	1646	0,10	1,01	1844	0,11	1,05	198	12 %	0 %
Sum	15965	1,00	0,98	16285	1,00	1,00	320	2 %	-2 %
Eksternt	5128	0,32	1,09	4959	0,30	1,07	-169	-3 %	-6 %
Regionalt	4567	0,29	0,88	4689	0,29	0,92	122	3 %	0 %
Lokalt	6270	0,39	0,98	6637	0,41	1,02	367	6 %	1 %

Regionen har relativt høy andel av sysselsettingen innen fiske/havbruk, industri, kraft/vann/avfall og fylkeskommunal tjenesteyting. Blant næringene som har vokst mest, sammenlignet med landet for øvrig, de senere årene er: telekom/IT/FoU/media, agentur/engros, kraft/vann/avfall og fylkeskommunal tjenesteyting.

For øvrig har det vært nedgang i basisnæringer, spesielt landbruk, næringsmidler og industri, og nedgang i aktivitetsnæring (personlig tjenesteyting) og forretningsmessig tjenesteyting (9 %).

Tabell 4.6: *Næringsutvikling i Lurøy kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014*
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	2008	Andel	LQ 2008	2013	Andel	LQ 2013	Endring antall	Relativ endring	RSI
Basisnæringer	356	0,40	2,16	332	0,38	2,14	-24	-7 %	-4 %
Landbruk	42	0,05	1,99	26	0,03	1,59	-16	-38 %	-18 %
Fiske/havbruk	153	0,17	27,46	138	0,16	27,05	-15	-10 %	-5 %
Bergverk og utvinning	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0 %	0 %
Næringsmidler	115	0,13	6,58	124	0,14	7,46	9	8 %	9 %
Anna industri	46	0,05	0,64	42	0,05	0,69	-4	-9 %	3 %
Telekom/IT/FoU/forlag/media	0	0,00	0,00	2	0,00	0,06	2	0 %	0 %
Besøksnæringer	94	0,11	0,63	90	0,10	0,62	-4	-4 %	-4 %
Handel	69	0,08	0,75	59	0,07	0,69	-10	-14 %	-12 %
Aktivitet	9	0,01	0,30	13	0,01	0,43	4	44 %	41 %
Servering/Overnatting	16	0,02	0,57	18	0,02	0,63	2	13 %	7 %
Regionale næringer	149	0,17	0,56	168	0,19	0,64	19	13 %	10 %
Bygg/anlegg	45	0,05	0,67	44	0,05	0,63	-1	-2 %	-11 %
Kraft, vann og avfall	9	0,01	1,60	13	0,01	2,47	4	44 %	47 %
Forretningsmessig tj.yting	14	0,02	0,24	19	0,02	0,33	5	36 %	34 %
Transport	52	0,06	1,02	57	0,06	1,19	5	10 %	12 %
Agentur og Engros	19	0,02	0,48	21	0,02	0,58	2	11 %	15 %
Finans, eiendom og utleie	10	0,01	0,23	14	0,02	0,32	4	40 %	33 %
Offentlig	292	0,33	0,97	291	0,33	0,91	-1	0 %	-10 %
Lokal inkl. privat skole/ helse	281	0,32	1,42	277	0,31	1,33	-4	-1 %	-11 %
Fylkeskommunal	2	0,00	0,14	3	0,00	0,20	1	50 %	42 %
Statlig	9	0,01	0,10	11	0,01	0,12	2	22 %	10 %
Sum	891	1,00	1,01	881	1,00	1,00	-10	-1 %	-5 %
Eksternt	365	0,41	1,44	343	0,39	1,37	-22	-6 %	-9 %
Regionalt	151	0,17	0,54	171	0,19	0,62	20	13 %	10 %
Lokalt	375	0,42	1,08	367	0,42	1,04	-8	-2 %	-7 %

Lurøy har svært høy andel av sysselsettingen innen fiske/havbruk og næringsmidler. Dette gir en sterk basisnæring, om enn med fallende sysselsetting.

Tabell 4.7: Næringsutvikling i Nesna kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	2008	Andel	LQ 2008	2013	Andel	LQ 2013	Endring antall	Relativ endring	RSI
Basisnæringer	165	0,20	1,01	176	0,20	1,15	11	7 %	9 %
Landbruk	92	0,11	4,41	69	0,08	4,28	-23	-25 %	-5 %
Fiske/havbruk	41	0,05	7,45	38	0,04	7,54	-3	-7 %	-2 %
Bergverk og utvinning	0	0,00	0,00	31	0,04	1,43	31	0 %	0 %
Næringsmidler	10	0,01	0,58	1	0,00	0,06	-9	-90 %	-89 %
Anna industri	18	0,02	0,25	35	0,04	0,58	17	94 %	106 %
Telekom/IT/FoU/forlag/media	4	0,00	0,12	2	0,00	0,06	-2	-50 %	-54 %
Besøksnæringer	104	0,13	0,70	96	0,11	0,67	-8	-8 %	-8 %
Handel	59	0,07	0,65	51	0,06	0,60	-8	-14 %	-11 %
Aktivitet	22	0,03	0,74	22	0,03	0,74	0	0 %	-4 %
Servering/Overnatting	23	0,03	0,82	23	0,03	0,81	0	0 %	-5 %
Regionale næringer	142	0,17	0,54	147	0,17	0,57	5	4 %	1 %
Bygg/anlegg	61	0,07	0,93	67	0,08	0,97	6	10 %	1 %
Kraft, vann og avfall	4	0,00	0,72	5	0,01	0,96	1	25 %	28 %
Forretningsmessig tj.yting	11	0,01	0,19	6	0,01	0,11	-5	-45 %	-47 %
Transport	52	0,06	1,03	52	0,06	1,10	0	0 %	2 %
Agentur og Engros	0	0,00	0,00	2	0,00	0,06	2	0 %	0 %
Finans, eiendom og utleie	14	0,02	0,33	15	0,02	0,34	1	7 %	0 %
Offentlig	412	0,50	1,39	451	0,52	1,43	39	9 %	-1 %
Lokal inkl. privat skole/ helse	260	0,32	1,33	320	0,37	1,55	60	23 %	14 %
Fylkeskommunal	3	0,00	0,21	4	0,00	0,26	1	33 %	25 %
Statlig	149	0,18	1,70	127	0,15	1,35	-22	-15 %	-27 %
Sum	823	1,00	0,95	870	1,00	1,00	47	6 %	2 %
Eksternt	314	0,38	1,25	303	0,35	1,22	-11	-4 %	-6 %
Regionalt	145	0,18	0,52	151	0,17	0,55	6	4 %	1 %
Lokalt	364	0,44	1,06	416	0,48	1,19	52	14 %	9 %

Nesna har høy andel av sysselsettingen innen landbruk, fiske/havbruk og statlig tjenesteyting. I tillegg er det høy andel innen lokal tjenesteyting som i de fleste småkommuner. Når det gjelder utvikling er det høy vekst innen industri og basisnæringer samlet sett, med tillegg av lokal tjenesteyting her også.

Tabell 4.8: Næringsutvikling i Hemnes kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	2008	An- del	LQ 2008	2013	An- del	LQ 2013	Endring antall	Relativ endring	RSI
Basisnæringer	483	0,30	1,59	389	0,24	1,36	-94	-19 %	-17 %
Landbruk	177	0,11	4,54	134	0,08	4,45	-43	-24 %	-4 %
Fiske/havbruk	9	0,01	0,88	7	0,00	0,74	-2	-22 %	-17 %
Bergverk og utvinning	1	0,00	0,04	1	0,00	0,02	0	0 %	-51 %
Næringsmidler	126	0,08	3,91	96	0,06	3,13	-30	-24 %	-22 %
Anna industri	168	0,11	1,27	147	0,09	1,30	-21	-13 %	-1 %
Telekom/IT/FoU/forlag/media	2	0,00	0,03	4	0,00	0,06	2	100 %	96 %
Besøksnæringer	183	0,12	0,66	206	0,13	0,77	23	13 %	13 %
Handel	133	0,08	0,79	130	0,08	0,82	-3	-2 %	1 %
Aktivitet	20	0,01	0,36	23	0,01	0,41	3	15 %	11 %
Servering/Overnatting	30	0,02	0,57	53	0,03	1,00	23	77 %	71 %
Regionale næringer	279	0,18	0,57	333	0,20	0,69	54	19 %	17 %
Bygg/anlegg	119	0,07	0,97	120	0,07	0,93	1	1 %	-8 %
Kraft, vann og avfall	54	0,03	5,20	72	0,04	7,40	18	33 %	36 %
Forretningsmessig tj.yting	20	0,01	0,18	39	0,02	0,37	19	95 %	94 %
Transport	30	0,02	0,32	41	0,03	0,46	11	37 %	39 %
Agentur og Engros	0	0,00	0,00	8	0,00	0,12	8	0 %	0 %
Finans, eiendom og utleie	56	0,04	0,70	53	0,03	0,65	-3	-5 %	-12 %
Offentlig	645	0,41	1,16	698	0,43	1,18	53	8 %	-2 %
Lokal inkl. privat skole/ helse	619	0,39	1,69	668	0,41	1,73	49	8 %	-1 %
Fylkeskommunal	3	0,00	0,11	6	0,00	0,21	3	100 %	92 %
Statlig	23	0,01	0,14	24	0,01	0,14	1	4 %	-7 %
Sum	1590	1,00	0,98	1626	1,00	1,00	36	2 %	-1 %
Eksternt	506	0,32	1,08	413	0,25	0,89	-93	-18 %	-21 %
Regionalt	282	0,18	0,55	339	0,21	0,66	57	20 %	17 %
Lokalt	802	0,50	1,25	874	0,54	1,34	72	9 %	4 %

Hemnes har høy sysselsetting innen landbruk, næringsmidler, kraft/vann/avfall og lokale tjenesteyting. Nedgangen er stor innen basisnæringene de siste årene.

Tabell 4.9: Næringsutvikling i Rana kommune i perioden 2008/2009 til 2013/2014
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	2008	Andel	LQ 2008	2013	Andel	LQ 2013	Endring antall	Relativ Endring	RSI
Basisnæringer	2478	0,20	1,03	2218	0,17	0,98	-260	-10 %	-8 %
Landbruk	198	0,02	0,64	165	0,01	0,69	-33	-17 %	3 %
Fiske/havbruk	28	0,00	0,34	30	0,00	0,40	2	7 %	12 %
Bergverk og utvinning	180	0,01	0,81	240	0,02	0,75	60	33 %	-18 %
Næringsmidler	109	0,01	0,43	103	0,01	0,42	-6	-6 %	-4 %
Anna industri	1726	0,14	1,64	1410	0,11	1,58	-316	-18 %	-6 %
Telekom/IT/FoU/forlag/media	237	0,02	0,48	270	0,02	0,54	33	14 %	9 %
Besøksnæringer	2065	0,16	0,94	2021	0,16	0,95	-44	-2 %	-2 %
Handel	1420	0,11	1,06	1420	0,11	1,13	0	0 %	3 %
Aktivitet	323	0,03	0,73	263	0,02	0,60	-60	-19 %	-22 %
Servering/Overnatting	322	0,03	0,78	338	0,03	0,80	16	5 %	-1 %
Regionale næringer	3663	0,29	0,94	3615	0,28	0,94	-48	-1 %	-4 %
Bygg/anlegg	1132	0,09	1,16	1247	0,10	1,21	115	10 %	1 %
Kraft, vann og avfall	189	0,01	2,29	243	0,02	3,15	54	29 %	31 %
Forretningsmessig tj.yting	767	0,06	0,89	649	0,05	0,77	-118	-15 %	-17 %
Transport	800	0,06	1,07	721	0,06	1,03	-79	-10 %	-7 %
Agentur og Engros	283	0,02	0,49	316	0,02	0,59	33	12 %	16 %
Finans, eiendom og utleie	492	0,04	0,78	439	0,03	0,67	-53	-11 %	-18 %
Offentlig	4455	0,35	1,01	5054	0,39	1,08	599	13 %	3 %
Lokal inkl. privat skole/ helse	2664	0,21	0,92	2959	0,23	0,97	295	11 %	2 %
Fylkeskommunal	326	0,03	1,51	413	0,03	1,83	87	27 %	19 %
Statlig	1465	0,12	1,13	1682	0,13	1,20	217	15 %	3 %
Sum	12661	1,00	0,98	12908	1,00	1,00	247	2 %	-2 %
Eksternt	3943	0,31	1,06	3900	0,30	1,06	-43	-1 %	-4 %
Regionalt	3989	0,32	0,97	4028	0,31	0,99	39	1 %	-2 %
Lokalt	4729	0,37	0,93	4980	0,39	0,96	251	5 %	0 %

I Rana er det betydelig industri, kraft/vann/avfall og fylkeskommunal tjenesteyting. I tillegg har man relativt høy andel statlig tjenesteyting tatt i betraktning at kommunen ikke har fylkeshovedstaden.

I de senere årene har industrien gått kraftig tilbake mens offentlige arbeidsplasser har vokst. Totalt sett har eksterne næringer gått tilbake, dvs. at næringer som i høyest grad henter inntektene sine utenfor regionen har gått tilbake.

Tabell 4.10: Kommunenes andel av arbeidsplassene i regionen fordelt på næringer, pr 4. kvartal 2013 (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	Rana	Hemnes	Nesna	Lurøy
Basisnæringer	71 %	12 %	6 %	11 %
Landbruk	42 %	34 %	18 %	7 %
Fiske/havbruk	14 %	3 %	18 %	65 %
Bergverk og utvinning	88 %	0 %	11 %	0 %
Næringsmidler	32 %	30 %	0 %	38 %
Anna industri	86 %	9 %	2 %	3 %
Telekom, IT, FoU, forlag, media	97 %	1 %	1 %	1 %
Besøksnæringer	84 %	9 %	4 %	4 %
Handel	86 %	8 %	3 %	4 %
Aktivitet	82 %	7 %	7 %	4 %
Servering/Overnatting	78 %	12 %	5 %	4 %
Regionale næringer	85 %	8 %	3 %	4 %
Bygg/anlegg	84 %	8 %	5 %	3 %
Kraft, vann og avfall	73 %	22 %	2 %	4 %
Forretningsmessig tj.yting	91 %	5 %	1 %	3 %
Transport	83 %	5 %	6 %	7 %
Agentur og Engros	91 %	2 %	1 %	6 %
Finans, eiendom og utleie	84 %	10 %	3 %	3 %
Offentlig	78 %	11 %	7 %	4 %
Lokal inkl. privat skole og helse	70 %	16 %	8 %	7 %
Fylkeskommunal	97 %	1 %	1 %	1 %
Statlig	91 %	1 %	7 %	1 %
Sum	79 %	10 %	5 %	5 %
Eksternt	79 %	8 %	6 %	7 %
Regionalt	86 %	7 %	3 %	4 %
Lokalt	75 %	13 %	6 %	6 %

Rana har spesielt mange arbeidsplasser innen industri (86 %), telekom/IT/media (97 %), besøksnæringer (84 %), regionale næringer (85 %) samt statlig (91 %) og fylkeskommunal tjenesteyting (97 %). Andeler av regionale arbeidsplasser i parentes.

Nesna har spesielt mange arbeidsplasser innen landbruk (18 %), fiske/havbruk (18 %), bergverk og utvinning (11 %) og statlig tjenesteyting (7 %).

Hemnes har spesielt mange arbeidsplasser innen landbruk (34 %), næringsmidler (30 %) og kraft/vann/avfall (22 %).

Lurøy har spesielt mange arbeidsplasser innen fiske/havbruk (65 %) og næringsmidler/fiskeindustri (38 %).

Tabellen over viser klart Ranas posisjon som regionsenter innen besøksnæringer, regionale næringer og fylkeskommunal tjenesteyting. I tillegg har Rana en posisjon som tilholdssted for oppgaver innen statlig tjenesteyting.

Tabellen nedenfor viser videre detaljer om detaljhandelen i regionen.

Tabell 4.11: Omsetning per innbygger i detaljhandel (kr), 2008 - 2013. (Kilde: Trane Jensen 2014).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Landet	69 540	70 823	71 919	73 229	74 916	75 678
Nordland	47 063	48 674	49 280	51 392	52 686	52 797
Helgeland alle	45 481	46 646	47 438	50 943	52 244	52 514
IHR	40 357	40 902	42 088	42 528	42 625	43 251
Rana-region	47 689	47 554	48 940	49 298	49 386	50 795
Nesna	36 448	38 646	38 393	38 211	37 646	37 568
Hemnes	32 695	33 596	32 895	30 559	29 595	33 519
Rana	72 533	74 538	77 054	78 272	80 981	81 004
Lurøy	49 078	43 434	47 418	50 150	49 321	51 087

Vi ser at Rana har betydelig høyere omsetning pr innbygger i detaljhandel enn Nesna, Hemnes og Lurøy. Denne omsetningen pr innbygger viser klare tegn på handelslekkasje fra småkommunene til regionsenteret Mo i Rana.

Vi kan legge til at detaljomsetningen pr kommune kan være usikker. Nesna kommune kan her vise til mulige feil i tallmaterialet til SSB og at den lokale omsetningen reelt sett kan være noe høyere enn i den publiserte statistikken (Glistrup 2015).

5. DATA FRA PROSESSMØTE OG INTERVJU

I dette kapitlet går vi gjennom resultater fra prosessmøte og intervju

5.1 Innledning

Den 11. desember, 2014, ble det arrangert et bredt arbeidsmøte i forbindelse med byregionprosjektet i Rana-regionen. Dagens tema var «Hvordan kan det samarbeides bedre om næringsutvikling i regionen?» (se vedlagte invitasjon). Møtet ble avholdt på Campus Helgeland i Mo i Rana, og det var 31 deltakere. Dette var representanter fra de fire kommunene som deltar i Rana-regionens byregionprosjekt: Nesna, Rana, Hemnes og Lurøy. I tillegg var Nordland fylkeskommune og lokalt næringsliv representert m.m. (se vedlagte deltakerliste).

Prosjektleder Majken Hauknes (Rana Utviklingsskap) og Arne Langset (leder for Indre Helgeland Regionråd) introduserte Rana-regionens ByR-prosjekt, program for dagen og hensikten med møtet.

Initiativet ble presentert som en «dugnad» der målet var å få innspill til tiltak som kan skape økt samspill og vekst i Rana-regionen. Innspillene ble formidlet gjennom innlegg fra inviterte innledere, og gjennom gruppearbeid/workshop. Møtet kan dessuten ses å fylle flere funksjoner: I tillegg til å gå gi innspill til konkrete tiltak fungerte det som en samlingsarena som starter og/eller styrker dialogen mellom aktører i de fire ByR-kommunene. Videre fungerte møtet som en arena for observasjon og datainnsamling for forskere fra Trøndelag Forskning og Utvikling (TFoU) og Østlandsforskning som er ansvarlig for prosjektets samfunnsanalyse.

Fem representanter fra lokalt næringsliv var invitert til å innlede om temaet flaskehalser og muligheter for verdiskapning i regionen. De fem innlederne var:

- Jan Gabor, Markedssjef i Mo industripark
- Leif Johnny Johansen, Nesna næringsforum
- Svein Erik Hjerpbakk, adm.dir i Nordic Comfort Products
- Bjørnar Skjæran, ordfører i Lurøy med næringslivshatten på
- Trine Rimer, Daglig leder i Rana-regionen Næringsforening

Innlederne presenterte faktorer som det var viktig å ta hensyn til i næringsutviklingsarbeidet. Av konkrete faktorer, kan nevnes at Gabor presenterte resultater fra en kartlegging som viste en forventning om økning på rundt 200 arbeidsplasser i Mo Industripark de nærmeste årene.

Deretter presenterte Roald Sand fra Trøndelag Forskning og Utvikling foreløpig funn fra den kvantitative delen av prosjektets samfunnsanalyse.

Den siste delen av møtet la opp til aktiv deltakelse og workshop omkring dagens tema. Deltakerne (25 stk.) var delt inn i fem grupper som skulle diskutere og konkretisere følgende problemstillinger:

- Hvordan kan vi samarbeide om næringsutvikling i regionen?
- Hva må til for at vi skal lykkes?
- Hva er eventuelle barrierer for realisering?

Hver gruppe ble ledet av en gruppeleder som hadde ansvaret for følgende prosess i gruppene:

- Snakk sammen to og to om nyttige oppdagelser fra dagen
- Skriv ned for deg selv svar på dagens spørsmål (inntil tre lapper pr. pers.)
- Presenter og diskuter forslagene i gruppa og plasser på flippover
- Sorter lappene i tema på flippover og lag overskrifter
- Presenter forslagene i plenum

I dette dokumentet oppsummeres de fem gruppens presentasjoner stikkordsmessig. Avslutningsvis skisseres en liste av temaer som utpeker seg som sentrale ut fra gruppearbeidene, samt ut fra de innledende presentasjonene. Dette danner grunnlaget for det videre arbeidet i prosjektet, som skal ende i en konkretisering av tema som det vil være aktuelt å jobbe videre med inn mot en eventuell fase 2 av ByRegionprogrammet.

5.2 Referat fra gruppearbeidet

Gruppene løste oppgavene og organiserte prosessen på litt ulike måter. Mens noen gikk systematisk gjennom de tre spørsmålene, valgte andre å diskutere barrierer og forutsetninger for å lykkes som en del av forslagene om samarbeidstiltak. Presentasjonen av gruppearbeidet følger i hovedsak gruppens egen struktur, men det er også ryddet og redigert noe av pedagogiske hensyn. Presentasjonen under sammenfatter gruppens notater på flippover og plenumspresentasjonen. I tillegg er det supplert med forskernes notater fra observasjon i gruppene.

5.2.1 Blå gruppe

Deltakere: Geir Sakariassen (Nesna kommune), Iren Beathe Teigen (Lurøy Næringsforum), Helena Lundgren (BNG Sweden AB), Espen Haaland (Rana kommune), Annfrid Olsen (Rana utviklingsselskap).

Gruppas konkrete forslag til samarbeid om næringsutvikling:

- Skape arenaer, møteplasser for samarbeid mellom bedrifter – det offentlige som tilrettelegger.
- Etablere/styrke bransjegrupper / bransjenettverk som favner større geografiske områder (Eks. Rana-regionens næringsforening). Vekt på klyngetenkning – styrker evnen til utvikling av nye produkter som kan skape økt vekst.
- Definere en felles næringsplan med omforente mål

- Etablere et regionalt næringsfond (som gir tilgang til risikokapital, såkornkapital)
- Satse på utbygging av infrastruktur: Fiber, mobilnett
- Felles satsning på samferdsel: Vei, fly, båt
- Bygge felles regional identitet og et felles image som kommuniseres bredt ut – krever tydeliggjøring av hvilket bilde vi ønsker at verden skal ha – dette må kobles til regionens ressurser.

Grappa diskuterte under siste punkt regionens unike kombinasjon av fjell og sjø og potensiale i dette når det gjelder utviklingsmuligheter for turistnæringen. Skjærgården ble trukket frem som en spesiell attraksjon. Samtidig ble det påpekt logistikkutfordringer mht. overnatting og transport. Det er noen dilemmaer knyttet til at tilrettelegging for besøk krever utbygging av overnattingsmuligheter på øyene, samtidig kan det være risikabelt å satse på dette fordi turismen vil være sesongavhengig og lite stabilt. I videreutvikling av turistnæringen må det tas stilling til om det skal satses på en strategi der det tilbys noe eksklusivt for få, eller om man skal gå inn for å nå en større bredde av besøkende.

5.2.2 Lilla gruppe

Deltakere: Anita Sollie (Rana Utviklingsselskap AS), Steinar Olsen (HHO-Gruppen), Leif Jonny Johansen (Nesna Næringsforum), Jan Gabor (Mo Industripark AS), Haakon Økland (Hemnes kommune) og Wally Forsbakk Lund.

Grappas konkrete forslag til samarbeid om næringsutvikling:

- Etablere en felles markedsførings- og kommunikasjonsstrategi. Felles omdømmebygging. Dette fordrer innsats for å finne en regional samhörighet / fellesnevner - som igjen er knyttet til at man må ha kunnskap om hverandre. Det ble påpekt at det synes som det er lite kunnskap ute om hva Helgeland har å by på både nasjonalt og i regionen; det er potensiale for større økonomisk samhandling i regionen, uten at mange er klar over det. Det er muligheter i internt marked; både innenfor varehandel og tjenesteproduksjon.
- Skape tilhörighet og identitet (f.eks. til én kommune)
- Legge til rette for felles møteplasser slik at vi møtes og blir kjent.
- Stå sammen om å styrke samferdsel: Vei, fly, båt
- Ungdom – det trengs en ungdomssatsning – de unge må bli hørt og slippe mer til. På dagens arbeidsmøte er deltakerne stort sett 45+ - Vi må finne måter å involvere de unge på i større grad / jobbe mer med å få kunnskap om hva de unge ønsker.

Hva må til for å lykkes:

- Det må gjennomføres en mulighetsstudie (SWOT-analyse) på de områdene vi vet at vi kan samarbeide – kartlegge komparative fortrinn i den enkelte kommune
- Omforente mål

- Organisering og planleggingsprosess
- Gjennomføringsevne
- Dele informasjon og bli bedre kjent internt i regionen
- Bli overbevist om at samarbeid skaper vekst
- Felles markedsføring
- Nye ideer, gjennomføringskraft og tid til oppfølging
- Næringsutvikling/nyetablering krever risikokapital, private investorer i utviklingsfasen.
- Næringsutvikling, etablering: Du må ha en god ide!

Barrierer:

- Handel – Parkeringsavgift og mangel på parkeringsplasser kan være en barriere for lokal handel. Netthandel er konkurrenten, ikke virksomheter i f.eks. Mosjøen. Tilgjengelighet er viktig for å holde liv i handel og det regionale tjenestetilbudet
- Fordommer, for lite kjennskap til hverandre. – Hva er naboens utfordringer?
- For mye følelser og for lite kunnskap, mangel på felles mål og retning
- For lite kunnskap om regionens fortrinn nasjonalt og internasjonalt
- Forgubbing (de unge må engasjeres)
- Begrensninger ved infrastruktur, samferdsel
- Frykt for å blottlegge seg
- Manglende kompetanse
- Manglende vilje, evne til å bygge fellesskap
- Begrenset rom for at individualister som kan bidra til å skape vekst for fellesskapet
- Befolkningssammensetning (overvekt av eldre, spesielt i utkanten)

5.2.3 Rød gruppe

Deltakere: Caroline Andreassen (Kunnskapsparken Helgeland), Svein Erik Hjerpakk (Nordic Comfort Products), Ole Petter Rundhaug (Rana kommune), Katti Lundstrøm (MidtSkandia), Morten Bjørkan (Hemnes Mekaniske Verksted AS).

Gruppas konkrete forslag til samarbeid om næringsutvikling:

- Etablere felles overordnet mål for næringsutvikling, f.eks. gjennom utvikling av felles strategisk næringsplan som skal konkretiseres i en handlingsplan. Dette arbeidet må forankres i et samlet utviklingsmiljø slik at det sikres eierskap til planen og de som skal utføre det (jf. Rana utviklingsselskap). Trenger prosesser og verktøy for hva vi skal snakke om.
- Etablere felles arenaer / møteplasser. Sikre at man kjenner godt nok til hverandres næringsliv – eks. arrangere næringslivskonferanser.
- Jobbe sammen om å forbedre samferdsel og annen viktig infrastruktur
- Større bevissthet rundt urbane kvaliteter – «fra bygdeby til by!»
- Gjøre oss attraktive for kompetent, ung arbeidskraft

- Kommunen kan påvirke gjennom håndtering av konkurranseutsetting/ anbudsordninger

Hva skal til for å lykkes?

- Vilje til å gi og dele kunnskap – bli bedre kjent
- Tverrfaglighet
- Slutte å tenke at vi skal ha tilflytting fra nabokommunene – må ha folk utenfra – de responderer kanskje på andre ting – bevissthet om hva som oppleves som tiltrekkende ved regionen sett utenfra.
- Globalisering: Vi er en liten del av verden og må handle ut fra det
- Må framsnakke de andre regionene – dyrke komparative fortrinn; ta vare på ulikhetene å gjøre det til en styrke; viktige kulturforskjeller som kan styrke hverandre
- Godt samspill mellom politikk og næringsliv
- Tillit
- Tilgang på risikokapital

Barrierer:

- Mangel på tillit
- Mangel på risikokapital
- Mentale hindre
- Kulturforskjeller
- Konkurranse – undertone til ikke-generøs kultur
- Små næringslivsaktører har gjerne ikke kapasitet til å delta på fellesarenaer som gir muligheter for samarbeid. Det hviler derfor et ansvar på større aktører som må vise seg frem.
- Rekruttering av kompetent arbeidskraft

5.2.4 Grønn gruppe

Deltakere: Hege Nordberg, John Tore Bøe (politiet), Reidar Ryssdal (Rana utviklings-selskap), Silja Ildgruben (Nordland Fylkeskommune), Geir Waage (Rana kommune).

Gruppas konkrete forslag til samarbeid om næringsutvikling:

- Få til en felles utviklingsstrategi med vekt på å utnytte komparative fortrinn
- Etablere et felles utviklingsselskap
- Etablere regionale nettverk for funksjonelle satsningsområder
- Utvikle felles næringsplan
- Etablere Regionalt næringsfond
- «Slå sammen» nærings- og utviklingsmiljøene
- Videreutvikle mentor- og inkubatortjenester
- Utvikle næringsareal, tomter
- Jobbe med å tiltrekke seg unge etablere: Da må det finnes jobber for to

Hva skal til for å lykkes?

- Samles om felles mål, bli enige om hva som er de viktigste målene:
- Tørre å samarbeide selv om en ikke i øyeblikket klarer å se at det gir en gevinst
- Felles region administrativt – letter plan og strategiarbeidet
- Tenke stort – løfte blikket mot fremtidsbilde og mulighetene
- Stor regional lufthavn og gode regionale samferdselsløsninger som binder sammen regionen
- Næringsutviklingen må ses i sammenheng med et bredt og solid kommunalt tjenestetilbud
- Samferdsel er næringspolitikk

Barrierer:

- For mange kommuner og offentlige aktører (18 kommuner og 3 regionråd på Helgeland)
- Konflikter
- Mangel på støtte til «naboer» på det de ønsker å realisere
- Konflikter knyttet til samferdsel
- Begrensninger ved samferdsel, flytilbud
- Lavt utdannings og kompetansenivå
- Store avstander: Geografisk og mentalt
- Lokaliseringsdebatter
- Navlebeskuende fokus
- Politisk kortsiktighet

«Det er ikke naboen som er konkurrenten – vi kan ikke holde med på sånne kretsmesterskap – vi er i en globalisert verden så vi er med i VM hver dag», ble det uttrykt fra grønn gruppe.

5.2.5 Gul gruppe

Deltakere: Marit Bye (Nesna kommune), Kristin Haaland (Merkantil Consult), Øystein Bentzen, Tonje Vonstad (TV klipp).

Gruppas konkrete forslag til samarbeid om næringsutvikling:

- Regionen bør ha en felles informasjonssjef som blir ansvarlig for å bevisstgjøre og synliggjøre ressurser og muligheter for vekst og samarbeid både lokalt og nasjonalt / internasjonalt - dialog med representanter fra hver kommune
- Satse på omdømmebygging i samarbeid med media: Aviser og media må «dra» i samme retning som den strategien informasjonssjef med team har utarbeidet
- Utnytte Himmelblå-effekten videre i profilering, omdømmebygging og markedsføring. Betydningen av synliggjøring av Helgeland/ Nordområdene gjennom Himmelblå (NRK), Frost (Disney), Elias (NRK, inspirasjon fra Hemnes) og Thale (Yesbox Productions, Mosjøen). – Finne lignende prosjekter.

- Etablere en næringsforening for hele regionen – felles arena som kan bidra til bevisstgjøring av hverandre

Hva skal til for å lykkes?

- Regionen må tenke som en bedrift - befolkning og politikere har fokus på kommunegrenser, det har ikke næringslivet i samme grad
- Samles om felles mål, bli enige om hva som er de viktigste målene
- Rikt kulturliv
- Felles identitet
- Desentralisert utdanning
- God intern og ekstern infrastruktur, samferdsel: Må enes om de viktigste barrierene for kommunikasjon (i bred forstand) – og jobbe sammen og målrettet om dette.

5.3 OPPSUMMERING – SENTRALE TEMAER

Indre Helgeland Regionråds (IHR) strategiske plan (2012- 2015) ligger til grunn for Rana-regionens ByR-prosjekt, se også kapittel 3.3. Innleggene og diskusjonene på arbeidsmøtet berørte mange av satsingsområdene i Indre Helgeland Regionråds strategiske plan, men ikke folkehelse. Fokuset for diskusjonene i gruppene og i plenum må naturligvis ses i sammenheng med rammen for møtet; deltakerne var invitert til å komme med innspill til hvordan det kan samarbeides bedre om næringsutvikling i regionen. Dette førte til diskusjoner som berørte mange av satsningsområdene i den eksisterende planen. Helt konkret var folkehelse det eneste området som ikke ble direkte tematisert, mens samferdsel var det temaet som ble tydeligst fremhevet. Siden hensikten med møtet var å løfte frem konkrete forslag til samarbeidstiltak, struktureres innspillene i fem sentrale temaer som var gjennomgående i gruppearbeidene. Vi kommenterer temaenes kobling til de sju satsningsområdene i regionrådets strategiske plan.

5.3.1 Samordnet næringsutvikling

Felles næringsutviklingsstrategier med tydelige mål og konkret handlingsplan, ble nevnt som et tema for tiltak fra flere av gruppene. Deltakerne var her ikke eksplisitte på flaskehalser/barrierer og gevinster annet enn mulighetene for bedre regional effekt av næringsarbeidet med koordinert innsats. Av konkrete forslag ble det fremmet at samordningen skulle forankres i en felles næringsplan.

Rana utviklingsselskap, som leder ByR-prosessen og var initiativtakere til arbeidsmøte, antydte også innledningsvis at utvikling av en felles næringsplan kunne være aktuell satsning for ByR-Rana inn mot en eventuell fase 2. De øvrige temaene som presenteres nedenfor, og som ble diskutert på arbeidsmøtet er forslag som kan tas inn i et eventuelt arbeid med en felles næringsplan.

5.3.2 Nettverk og samarbeidsarenaer

I plenuminnleggene og i gruppearbeidet var deltakerne opptatt av at de ulike aktørene hadde for lite kunnskap om hverandre innad i regionen. Dette ble fremhevet som en flaskehals når det gjaldt samarbeid, og ønsket om økt kjennskap til hverandre må ses som en driver for samarbeid. Gruppene var derfor opptatt av å etablere, styrke og utvide møteplasser og nettverk for bransje- og næringslivssamarbeid. Dette ble sett som tiltak som kan gi økt samhandling direkte og indirekte gjennom økt konkurransekraft. Konkrete forslag var arrangement av næringslivskonferanser.

Rana-regionens næringsforening har allerede en markant rolle som tilrettelegger for næringslivssamarbeid, med nærmere 400 medlemmer (<http://www.rananf.no>). Foreningen er en interesseorganisasjon for private og offentlige aktører. Etablering av nettverk og samarbeidsarenaer bør bygge videre på og eventuelt utvide de aktiviteter som næringsforeningen allerede er pådriver for. I regionrådets strategiske plan fremgår det dessuten at det eksisterer et nettverk for næringsmedarbeider som skal brukes som dialogressurs for IHR og kommunene. I gruppearbeidene kom det frem at små næringslivsaktører opplevde at de hadde behov for samarbeid og deltakelse i nettverk, men at det ofte ble for ressurskrevende. Det var derfor et ønske om at større aktører var pådrivere og tilretteleggere.

Ønsket om arenaer for samarbeid griper inn i flere av satsningsområdene i den strategiske planen, men berører i særlig grad områdene 3) Kompetanse - kunnskapsutvikling og innovasjon, 4) Arbeidsplasser – næringsutvikling og verdiskaping og 7) regionalt samarbeid.

5.3.3 Kapital

Tilgang på kapital ble uttrykt som en flaskehals for bedriftsutvikling. Det ble derfor lansert tiltak som regionalt næringsfond.

Dette er også et mål som er uttalt i IHRs strategiplan, under satsningsområdet 4) om arbeidsplasser - næringsutvikling og verdiskaping. I strategiplanen står det at målet er å videreutvikle Regionalt Næringsfond IHR – i samarbeid med Nordland Fylkeskommune og andre. Fokuset på manglende kapital på arbeidsmøte viser at dette er et aktuelt område å jobbe videre med i tråd med strategiplanen.

5.3.4 Infrastruktur og samferdsel

Infrastruktur er et tema som går igjen i denne type arbeid. Samferdsel var mye tematisert i gruppene, og da i særlig grad samarbeid rettet mot å utvikle flytilbud og hovedvegene som det ble fokusert på. Utbedret fergetrafikk ble også fremhevet som viktig, samt utbygging av bredbånd/fiber. Samferdsel ble imidlertid i hovedsak løftet frem som et viktig område for endringer/utbygging (jf. satsningsområde 2 i strategisk plan), men det var mindre konkrete forslag til samarbeidstiltak som kan påvirke utvikling innen samferdsel og infrastruktur. Slik sett ble mangler ved samferdsel og infrastruktur

tematisert som en barriere for samarbeid og samhandling, (og godt utbygd samferdsels-tilbud ble dermed tilsvarende sett som en driver for samarbeid og samhandling).

5.3.5 Attraktivitet, identitet og profilering

Arbeidsmøtet løftet frem et stort potensiale når det gjaldt felles profilering og markedsføring av regionen. Her var det flere konkrete forslag, og disse var både rettet mot tiltak for å styrke regionens omdømme og attraktivitet når det gjelder tilflyttere og tilbakeflyttere, samt utvikling av opplevelsesnæringer/ besøk og turisme. Forslagene faller dermed både inn under satsningsområdene 1) bolyst og 6) kultur, besøk og opplevelser i strategiplanen. Det bør poengteres at deltakerne var mest opptatt av potensialet i å profilere og gjøre kjent det regionen har å tilby i dag, mens de var mindre opptatt av konkrete satsninger for eksempel innen tettsted- og byutvikling. Det ble etterlyst behov for å utvikle «urbane kvaliteter», særlig fordi dette ble ansett som viktig for mange unge. Det ble likevel ble ikke fremmet konkrete forslag til hva slike satsninger burde omhandle. Samtidig ble det poengtert at det var viktig med en ungdomssatsning; å inkludere de unge, lytte til hva som er attraktivt for dem og la de ta aktiv del i utviklingstiltak i regionen.

Potensiale når det gjelder felles profilering og omdømmebygging ble videre særlig knyttet til at regionen har stor industri (Mo industripark) med attraktive arbeidsplasser og karrieremuligheter, men dette er for lite kjent både i regionen, nasjonalt og internasjonalt. I tillegg har sies området å ha storslått natur med en unik kombinasjon av fjell og sjø og det ligger et potensiale i å profilere dette mer aktivt både overfor tilflyttere og besøkende.

For å styrke arbeidet med felles profilering og omdømmebygging ble det foreslått utvikling av en felles informasjons/kommunikasjons/markedsføringsstrategi, samt at det lages en stilling for en felles informasjonssjef, og at det jobbes med profilering opp mot media. Det ble også fremhevet et potensiale i å utnytte eller bygge videre på det som ble omtalt som «himmelblåeffekten». Himmelblå var en TV-serie spilt inn på Ylvingen i Sør-Helgeland og det ble poengtert at slike produksjoner er viktige profileringskanaler til et bredt publikum og dette er noe som kan utnyttes mer aktivt lokalt. Disneyproduksjonen Frost ble nevnt som et annet eksempel, og Hulderfilmen Thale, som er produsert i Mosjøen.

Arbeidet med felles profilering og omdømmebygging bør forankres i en ide om en felles identitet, men felles profilering kan også bidra til å fremme og skape felles tilhørighet og identitet. Dette tematiseres også i IHRs strategiplan der et av målene for IHR er å «gi regionen en identitet og et omdømme som gjør at folk blir boende og som øker tilflyttingen». Ut fra diskusjonene i løpet av dagen på arbeidsmøtet, var det ingen tydelig felles enighet om at regionen delte en tydelig fellesidentitet. Identitetsbygging, og utredning av hva som oppleves som samlande for regionen, fremstår derfor som en sentral del av satsningen på felles profilering og omdømmebygging.

6. STATUS I KOMMUNENE

I dette kapitlet går vi gjennom de viktigste resultatene for hver kommune i Rana-regionen.

6.1 Innledning

Den regionale utvikling i Norge domineres av vekst i storbyregionene og vekst i noen få områder av landet ellers, f.eks. i kommuner som Træna og Sortland i Nordland. I flere år har sysselsettingsveksten vært høy i mange områder av landet uten at dette har gitt tilsvarende utslag i befolkningsvekst. Årsaken til dette er først og fremst økende yrkesaktivitet og fallende andel yngre voksne i befolkningen. Denne demografiske endringen gir seg videre utslag i færre barn og derfor lavere befolkningsvekst. I tillegg har vi endringer i pendling som kan gi utslag i en del kommuner.

Rana-regionen på Helgeland er en typisk norsk distriktsregion, et godt stykke unna storbyområdene til å få noe drahjelp derfra. Dette betyr at man for en stor del er avhengig av å skape arbeidsplasser og grunnlag for bosetting selv. Vi vektlegger derfor status og utvikling i næringsliv og arbeidsmarked foran andre indikatorer (som f.eks. flytting) på bostedsattraktivitet som f.eks. Vareide (2014) er opptatt av. I stedet anvender vi en struktur mer likt modellen Menon (2014) bruker i sin rapport for Haugesundsregionen. Her blir bl.a. pendling sett på som en sterk indikator for bostedsattraktivitet. I tillegg anvender vi begreper fra såkalte SWOT-analyser, dvs. styrker, svakheter, muligheter og trusler (på norsk). Dette er en vanlig måte å sortere strategisk informasjon på i næringslivet og brukes ofte også i offentlige virksomheter. Styrker og svakheter kan sies å ha fokus på interne forhold, mens muligheter og trusler mer gjelder eksterne forhold som kan utnyttes eller være til hinder for utvikling av virksomheten eller samfunnet.

6.2 Rana kommune

Rana kommune har den største vekstkraften i regionen med positiv utvikling i sysselsetting og økt grunnlag for bosetting i regionen.

6.2.1 Folketall, beliggenhet og infrastruktur

Rana kommune har regionsenteret og desidert flest innbyggere av kommunene i regionen, 25900 av 34300 innbyggere (76 %). I kommunesentret Mo bor det om lag 20500 innbyggere når vi tar med bydelene Hauknes, Gruben, Selfors, Ytteren og Båsmoen. Dette utgjør 60 % av innbyggerne i Rana-regionen.

I nord-sør retning knytter E6 kommunen sammen med Bodø i nord (3 timer) og Trondheim i sør (6 timer). I østlig retning går E12. Nordlandsbanen går gjennom Rana, og kommunen har Nord-Norges nest største havn. I dag er det kortbaneflyplass i kommunen. Denne er nå planlagt erstattet av en større regional lufthavn med større fly og direkteruter til Oslo.

6.2.2 Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet

Ved utgangen av 2013 var det 12900 arbeidsplasser i kommunen. Dette utgjør 79 % av det samlede antall arbeidsplasser i regionen.

Rana har spesielt mange arbeidsplasser innen industri (86 %), telekom/IT/media (97 %), besøksnæringer (84 %), regionale næringer (85 %) samt statlig (91 %) og fylkeskommunal tjenesteyting (97 %). Andeler av regionale arbeidsplasser i parentes.

De siste årene har det vært betydelig vekst innen bergverk/utvinning, kraft/vann/avfall og fylkeskommunal tjenesteyting. Nedgangen har imidlertid vært stor innen tradisjonell industri, landbruk, personlig tjenesteyting/aktivitet og forretningsmessig tjenesteyting.

92 % av de som jobber i kommunen, bor også i kommunen. 96 % av de som jobber i kommunen, bor i regionen. 92 % av arbeidstakerne som bor i kommunen, jobber i kommunen. 94 % av de som bor i kommunen, jobber i regionen.

Kommunen har netto innpendling på 84 personer etter en vekst på 478 personer i netto innpendling de siste 10 årene. Bak dette ligger det en reduksjon i utpendling på 128 personer og økning i innpendling på 340 personer. Utpendlingsendringen kan dekomponeres i vekst i regional utpendling på 45 og nedgang i langveis pendling på 183 personer. Tilsvarende kan innpendlingsendringen dekomponeres i vekst på 136 i regional innpendling og 204 i langveis innpendling. Det er vanskelig å si hva som forklarer endringer i langveis pendling. For regional pendling er det en klar økning i både utpendling og innpendling, dvs. et tegn på økt økonomisk samhandling i regionen. Den regionale innpendlingen til Mo i Rana øker mer enn utpendlingen, dvs. at Mo i Rana har fått økt betydning som regionsenter og arbeidssted for befolkningen i småkommunene i regionen.

I de siste ti årene har det vært 12 % vekst i sysselsettingen. Folketallet har vokst mindre (3 %) pga. økende innpendling, økt yrkesaktivitet og at folk i yrkesaktiv alder blir stadig eldre. Dette gir seg utslag i færre barn i kommunen.

På arbeidsmøtet den 11.12.2014, antydte markedssjef i Mo Industripark, Jan Gabor, en vekst på 250-300 arbeidsplasser i industriparken i 2015. Om dette skjer, blir det en betydelig vekst som bringer industrisysselsettingen tilbake på nivået for fem år siden.

6.2.3 Svakheter, styrker, muligheter og trusler

Fra arbeidsmøtet, intervju, dokumenter og statistikk, har vi notert følgende for Rana kommune:

- Styrker
 - Industriparken med et par tusen arbeidsplasser og vekstkraft
 - Statlig tjenesteyting med Nasjonalbibliotek, NRK's lisenskontor og Statens Innkrevingssentral
 - Campus Helgeland med samling kompetansemiljø og studietilbud

- Rana Utviklingsselskap og ressurser til næringsutviklingsarbeid
- Regionsenter med videregående skoler, varehandel og ulike typer privat tjenesteyting
- Svakheter
 - Rekruttering eller jobbtillbud for unge. Det er få yngre voksne i kommunen.
 - Kapitaltilgang, svak tilgang til nye prosjekter og usikker tilgang til eksisterende næringsliv pga. mye eksternt eierskap
 - Samferdsel og kommunikasjon med omverden (for svakt flytilbud i dag, svak kvalitet på veger bl.a.)
 - Regionalt samarbeid/kjennskap, mange aktører i regionen kjenner ikke hverandre godt nok til å gå inn i større samarbeidsprosjekter
- Muligheter
 - Ny flyplass med direkteruter til Oslo og lettere kommunikasjon ut av regionen
 - Statlige arbeidsplasser kan legges til Mo i Rana
 - Det er konkrete planer om vekst i industriparken
 - Nord-områdefokuset fra regjeringen, kan gi vekstimpulser også på Helgeland.
- Trusler
 - Eksterne eiere og deres vilje til satsing i regionen om etterspørsel til industrien skulle falle en periode

6.3 Nesna kommune

Nesna er en kystkommune med primærnæringer og en Høgskole med lærerutdanning.

6.3.1 Folketall, beliggenhet og infrastruktur

I kommunen er det 1900 innbyggere etter 4 % vekst de siste ti årene. Kommunen har 6 % av folketallet i Rana-regionen.

Kommunen ligger på kysten med kommunesenteret på fastlandet en times kjøring fra Mo i Rana og flere befolkede øyer utenfor. Om lag 80 % av befolkningen bor på fastlandsdelen av kommunen.

Hurtigruta går innom Nesna og det er hurtigbåtforbindelse til Bodø (5 timer) og Sandnessjøen (2 timer).

6.3.2 Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet

Ved utgangen av 2013 var det 870 arbeidsplasser i kommunen. Dette utgjør 5 % av det samlede antall arbeidsplasser i regionen.

I det regionale bildet har Nesna spesielt mange arbeidsplasser innen landbruk (18 %), fiske/havbruk (18 %), bergverk og utvinning (11 %) og statlig tjenesteyting (7 %).

Innen spesielt landbruk og statlig tjenesteyting har det vært nedgang.

84 % av de som jobber i kommunen, bor også i kommunen. 92 % av de som jobber i kommunen, bor i regionen. 85 % av arbeidstakerne som bor i kommunen, jobber i kommunen. 91 % av de som bor i kommunen, jobber i regionen.

Inn- og utpendlingen mellom Nesna og Rana er like stor i antall personer. Kommunen har netto innpendling på 4 personer. I de siste ti årene har netto innpendling blitt redusert med 36 personer. Dette utgjør 4 % av arbeidstakerne som bor i kommunen.

I de siste ti årene har det vært 1 % vekst i sysselsettingen. Folketallet har vokst mer (4 %) pga. økende netto utpendling og betydelig reduksjon i yrkesaktivitet.

6.3.3 Svakheter, styrker, muligheter og trusler

Fra arbeidsmøtet, intervju, dokumenter og statistikk, har vi notert følgende for Nesna kommune:

- Styrker
 - I Nesna er basisnæringene i vekst
 - Høgskolen er liten men omstillingsdyktig
- Svakheter
 - Rekruttering, spesielt yngre voksne
 - Kapitaltilgang for bedrifter og personer som ønsker å satse
 - Samferdsel med vegstandard og lang reisetid til byene på Helgeland
 - Manglende regionalt samarbeid/kjennskap
 - Få innbyggere og problemer med «kritisk masse» for etablering av spesialisert handel/tjenesteyting og andre bedrifter
 - Små personalmessige ressurser til næringsutviklingsarbeid
- Muligheter
 - Etterspørsel basisnæringer holder seg og man klarer å vinne markedsandeler
- Trusler
 - Strukturendringer for høgskolene kan redusere aktiviteten på Nesna
 - Kommunesammenslåing kan gi rask nedgang i kommunale arbeidsplasser uten at andre arbeidsplasser vokser tilsvarende
 - Det blir nedgang innen landbruk og basisnæringer

6.4 Hemnes kommune

Hemnes er en pendlingskommune med flere tettsteder.

6.4.1 Folketall, beliggenhet og infrastruktur

I kommunen er det 4550 innbyggere etter stagnasjon det siste tiåret. Kommunen har 13 % av folketallet i Rana-regionen. Kommunen ligger i pendlingsomland sør for Mo i

Rana. I tillegg har deler av kommunen, spesielt i området Korgen-Bjerka, pendlingsmuligheter mot Mosjøen. Kommunen har også bosetting lengre inn i landet, f.eks. i rundt Bleikvasslia, med en times reisevei eller mer til Mo i Rana.

6.4.2 Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet

Ved utgangen av 2013 var det 1626 arbeidsplasser i kommunen. Dette utgjør 10 % av det samlede antall arbeidsplasser i regionen.

I regionale bildet har kommunen spesielt mange arbeidsplasser innen landbruk (34 %), næringsmidler (30 %) og kraft/vann/avfall (22 %). I de siste årene har det vært betydelig vekst innen kraft/vann/avfall, forretningsmessig tjenesteyting, servering/overnatting og transport. Økningen her har vært større enn nedgangen innen basisnæringene.

85 % av de som jobber i kommunen, bor også i kommunen. 92 % av de som jobber i kommunen, bor i regionen. 65 % av arbeidstakerne som bor i kommunen, jobber i kommunen. 88 % av de som bor i kommunen, jobber i regionen.

Kommunen har netto utpendling på 512 personer. Dette utgjør 24 prosent av bosatte arbeidstakere i kommunen. I de siste ti årene har utpendlingen fortsatt å øke mer enn innpendlingen.

I de siste ti årene har det vært 6 % vekst i sysselsettingen. Folketallet har likevel ikke vokst pga. økende yrkesaktivitet (2 %) og at folk i yrkesaktiv alder blir stadig eldre.

6.4.3 Svakheter, styrker, muligheter og trusler

Fra arbeidsmøtet, intervju, dokumenter og statistikk, har vi notert følgende for Hemnes kommune:

- Styrker
 - Pendlingskommune, dvs. pendlingsmuligheter i flere retninger.
 - I kommunen er det mange arbeidsplasser innen basisnæringer
- Svakheter
 - Rekruttering, spesielt yngre voksne
 - Kapitaltilgang for bedrifter og personer som ønsker å satse
 - Manglende regionalt samarbeid/kjennskap
 - Vekstevne basisnæringer har vært lav i noen år nå
 - Få innbyggere og problemer med «kritisk masse» for etablering av spesialisert handel/tjenesteyting og andre bedrifter
 - Små personalmessige ressurser til næringsutviklingsarbeid
- Muligheter
 - Ny flyplass og vegsatsinger kan gi bedre pendlingsmuligheter og vekstkraft i næringslivet i kommunen
- Trusler
 - Fortsatt nedgang privat næringsliv i kommunen

- Kommunesammenslåing kan gi rask nedgang i kommunale arbeidsplasser uten at andre arbeidsplasser vokser tilsvarende

6.5 Lurøy kommune

Lurøy kommune er kystkommune basert på fiskeri og havbruk.

6.5.1 Folketall, beliggenhet og infrastruktur

Kommunen har 1900 innbyggere etter en nedgang på 6 % de siste ti årene. Kommunen har 6 % av folketallet i Rana-regionen.

Kommunen ligger på kysten med en fastlandsdel med en til halvannen times kjøring fra Mo i Rana og mange øyer med ferje- og båtforbindelser. Om lag 40 % av innbyggerne bor på fastlandet.

6.5.2 Næringsliv, arbeidsmarked og bostedattraktivitet

Ved utgangen av 2013 var det 881 arbeidsplasser i kommunen. Dette utgjør 5 % av det samlede antall arbeidsplasser i regionen.

I regionale bildet har kommunen spesielt mange arbeidsplasser innen fiske/havbruk (65 %) og næringsmidler (38 %). De siste årene har næringsmiddelindustrien økt sysselsettingen noe, mens det har vært betydelig nedgang innen landbruk og fiske/havbruk. Også innen handel har det vært betydelig nedgang. Innen regionale næringer har man hatt en viss vekst slik at det samlede sysselsettingstallet har holdt seg noenlunde.

89 % av de som jobber i kommunen, bor også i kommunen. 92 % av de som jobber i kommunen, bor i regionen. 84 % av arbeidstakerne som bor i kommunen, jobber i kommunen. 93 % av de som bor i kommunen, jobber i regionen.

Kommunen har netto utpendling på 48 personer. Dette utgjør 5 prosent av bosatte arbeidstakere i kommunen. I de siste ti årene har netto utpendling blitt halvert, først og fremst pga. økende innpendling

I de siste ti årene har det vært 4 % vekst i sysselsettingen. Folketallet har likevel fortsatt å falle pga. fallende netto utpendling, økt yrkesaktivitet (2,5 %) og at folk i yrkesaktiv alder blir stadig eldre i kommunen.

6.5.3 Svakheter, styrker, muligheter og trusler

Fra arbeidsmøtet, intervju, dokumenter og statistikk, har vi notert følgende for Lurøy kommune:

- Styrker
 - Fiskeoppdrett/fiskeindustrien har lokal kapital og vekstevne

- Flere havbruksselskaper har sine hovedkontor i kommunen
- Det er en handlekraftig kommuneorganisasjon med få ledd mellom beslutningstakerne
- Svakheter
 - Rekruttering bl.a. til fiskeindustrien hvor det må til utenlandsk arbeidskraft
 - Boligmangel
 - Samferdselsløsninger er alltid en utfordring for en øykommune
 - Regionalt samarbeid/kjennskap, som for de øvrige kommunene i regionen
 - Få innbyggere og problemer med «kritisk masse» for etablering av spesialisert handel/tjenesteyting og andre bedrifter
 - Små personalmessige ressurser til næringsutviklingsarbeid
- Muligheter
 - Flere konsesjoner til fiskeoppdrett og etterspørselsvekst fisk
 - Reiseliv og turisme kan bli enklere med bedre flytilbud i regionen
- Trusler
 - Oppdrettsanleggene konkurreres ut eller får plager med sykdom
 - Fiskeindustrien konkurreres ut eller flyttes til lavkostland
 - Kommunesammenslåing kan gi rask nedgang i kommunale arbeidsplasser uten at andre arbeidsplasser vokser tilsvarende

Sykdom er lenge vært en kjent trussel for oppdrettsvirksomhet. Det kan også komme teknologi som gjør det kommersielt interessant å starte matfiskoppdrett på land. Regjeringen har derfor satt ned et utvalg som har utarbeidet en rapport hvor det foreslås å gi fri etablering av landbaserte anlegg i Norge. Hvis dette ikke skjer, ifølge utvalget, er det fare for at norske anlegg kan bli konkurrert ut av utenlandske anlegg på land.²

6.6 Nabokommunene Grane, Hattfjelldal, Træna og Rødøy

Disse kommunene er relativt små med betydelig avstand til Mo i Rana (mer enn 1 times reisevei en veg), og de er delvis sterkere knyttet til andre regionsenter enn Mo. Unntaket er Rødøy som er sterkest knyttet til Mo. Se f.eks. tabell for pendling på Helgeland i vedlegg hvor hovedfunn er:

- Vi ser at 56 personer fra Herøy, Alstadhaug og Leirfjord pendler til arbeidsplasser i Rana, mens 67 personer pendler motsatt vei.
- Fra Grane og Hattfjelldal pendler 18 personer til Rana og 3 til Hemnes. Motsatt veg pendler det til sammen 7 personer. Pendlingen fra disse to kommunene er mye større til Vefsn.
- Fra Lurøy og Nesna pendler 31 personer til Alstadhaug, mens 15 personer pendler motsatt veg.

² <http://www.fiskeridir.no/akvakultur/rapporter-utredninger/vil-ha-oppdrett-paa-land-utan-vederlag> og rapporten Holm (2014.)

- Træna har ubetydelig innpendling. Utpendlingen fra Træna er i hovedsak til Alstadhaug (14 personer) mens kun 5 personer pendler til Rana.
- Rødøy har innpendling på 15 personer fra Lurøy og 8 personer fra øvrige deler av Rana-region. Fra Rødøy pendler 24 til Lurøy og 15 til øvrige deler av Rana-region.

Med unntak av Træna har de inviterte nabokommunene nedgang i folketall de siste ti årene. I Træna har yrkesaktiviteten gått ned, utpendlingen opp og det har blitt 7 % flere folk med 6 % økt sysselsetting.

De inviterte kommunene er for langt unna Mo i Rana til å bli en del av en felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Det samme kan imidlertid også sies om store deler av Nesna og Lurøy, men som dog er nærmere Mo i Rana.

Pendlingsmønsteret antyder en økonomisk samhandling som kan gi gevinster av felles utviklingstiltak for Rødøy, og da trolig på linje med ytre deler av Lurøy og Nesna kommuner.

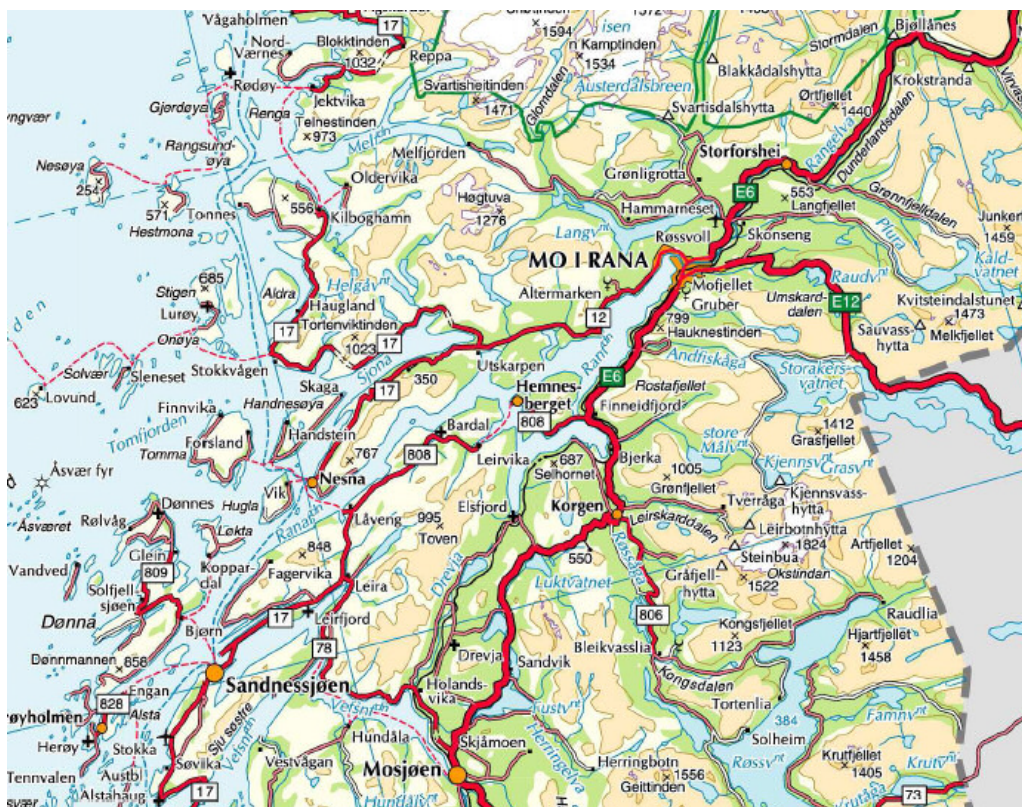
De andre inviterte kommunene har i dag liten økonomisk samhandling med Mo i Rana, men det betyr selvsagt ikke at de ikke kan ha gevinster av å være med på f.eks. felles næringsutviklingssatsinger.

7. DISKUSJON OG KONKLUSJON

I dette kapitlet går vi gjennom de viktigste resultatene.

7.1 Oppsummering og sentrale resultater

Rana-regionen er en distriktsregion i Norge, langt fra storbyområdene, men har basisnæringer og en by som har gitt økning i arbeidsplasser og befolkning. I denne rapporten har vi sett nærmere på Rana-regionen, med kommunene Lurøy, Nesna, Hemnes og Rana, og hvordan man kan jobbe videre med felles vekstiltak i regionen. Formålet er å danne grunnlag for vurdering og prioritering av tiltak i det regionale samarbeidet om å skape økt samspill og vekst i Rana-regionen.

Figur 7.1: Rana-regionen (Kilde: <http://www.actionhelgeland.com/>)

Regionen er i søndre del av Nordland, Med bil eller tog tar det 3-4 timer til Bodø i nord (3 timer) og 6-7 timer til Trondheim. Flyplass er en nødvendighet og det er en kortbaneflyplass nord for Mo i Rana med kommunikasjon mot Bodø og Trondheim. Denne er nå planlagt erstattet av en større regional flyplass med direkte flygninger til Oslo. Et slikt løft i samferdselstilbudet kan bidra til økt vekst i regionen.

I regionen bor det 34300 personer etter 2 % vekst de siste 10 årene. 76 % bor i Rana, 13 % i Hemnes mens Lurøy og Nesna begge har 6 % av befolkningen i regionen. Lurøy skiller seg ut med klar befolkningsnedgang i den siste tiårsperioden.

Avstandene er store i regionen. Hemnes kommune, med tettstedene Korgen, Hemnesberget, Finneidfjord og Bjerka ligger i pendlingsomland til Mo i Rana, mens det er over en times reisevei mellom Mo i Rana og Nesna og Lurøy. En slik avstand gir vanskeligheter med å få til et felles arbeidsmarked, og i statistikken finner vi at bare 5-6 % av innbyggerne i Nesna og Lurøy pendler til Mo i Rana.

Ved utgangen av 2013 var det 16300 arbeidsplasser i regionen. 79 % av disse i Rana, 10 % i Hemnes mens Lurøy og Nesna begge har 5 % av sysselsettingen i regionen.

I det nasjonale bildet har kommunen spesielt mange arbeidsplasser innen kraft/vann/avfall, fiske/havbruk, fylkeskommunal tjenesteyting, industri og landbruk. Av disse er det størst økning de siste fem årene innen kraft/vann/avfall og fylkeskommunal tjenesteyting. Det har også vært vekst i næringer som lokal og statlig tjenesteyting, agentur/engros, bygg/anlegg, servering/overnatting og bergverk/utvinning. Industri og flere basishandlinger har gått tilbake, og dette trekker den samlede sysselsettingsutviklingen betydelig ned.

95 % av de som jobber i regionen, bor også i regionen. 93 % av arbeidstakerne som bor i regionen, jobber i kommunen. % av de som bor i kommunen, jobber i regionen. Forskjellen utgjør den regionale utpendlingen.

Regionen har netto utpendling på 472 personer, dvs. nesten en halvering i antall de siste ti årene. Utpendlingen fra Rana til kommuner utenfor regionen har gått kraftig ned samtidig som innpendlingen fra kommuner utenfor regionen har økt.

I de siste ti årene har det vært 12 % vekst i sysselsettingen. Folketallet har vokst mindre pga. økende innpendling, mindre utpendling, økt yrkesaktivitet og at folk i yrkesaktiv alder blir stadig eldre og får færre barn.

Flyttemønsteret i perioden har vært som i andre distriktskommuner. Det er en betydelig både netto og brutto utflytting av yngre voksne under 30 år. Fra 30-års alder og eldre er nettoflyttingen svakt positiv eller lik null, se figur i vedlegg. Denne utviklingen har over tid gitt en alderssammensetning med betydelig lavere andel yngre voksne enn landsgjennomsnittet, se tabell i vedlegg. Denne utviklingen er imidlertid den samme i øvrige deler av Nordland og i distriktsregioner generelt i Norge.

Flyttemønsteret kan på den ene siden tyde på rekrutteringsproblemer, dvs. problemer med å tiltrekke seg ung arbeidskraft. På den andre siden kan flyttemønsteret også skyldes at mange stillinger som lyser ut i regionen, er stillinger med store krav til utdanning og erfaring, og at de yngre voksne blir konkurrert ut. I så fall er det ikke omdømme som er problemet, men konkrete etterspørselsforhold i arbeidsmarkedet.

Et annet tema som flere i regionen trekker fram er befolkningssammensetningen som en barriere for videre utvikling. Utover at relativt få yngre voksne gir færre barn og mindre vekst i befolkningen på kort sikt, er det uklart hva som menes med det. Det å ha relativt mange eldre i befolkningen gir jo arbeidsplasser i pleie/omsorg, arbeidsplasser som gir kommunene mulighet til vekst i befolkningen.

7.1.1 Om ByR-programmet og Rana-regionens prosjekt

ByR-programmet er et nasjonalt utviklingsprogram for byregioner (ByR) som ble igangsatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) i 2014. Gjennom programmet ønsker departementet å legge til rette for positiv utvikling i byregioner i hele landet. Programmet tar utgangspunktet i et regionforstøringsperspektiv, som i denne sammenhengen bl.a. handler om å bedre rekrutteringen av arbeidskraft til virksomhetene og spre vekst i et større omland ved å koble sammen byene og områdene omkring. 33 byregioner er tatt opp i programmets fase 1, deriblant Rana-regionen. Fase 1 er ettårig og gjennomføres i 2014, mens fase 2 går over tre år og gjennomføres i 2015 – 2017. Fase 1 dreier seg om:

- Kunnskapsinnhenting om de ulike byregionene
- Etablering av samarbeid i regionen
- Identifisering og valg av tema som deltagerne ønsker å arbeide videre med i fase 2

Kommunene Rana, Hemnes, Lurøy og Nesna er deltakere i Rana-regionens ByR-prosjekt. Prosjekteier er deltakende kommuner ved sine kommunestyre, Indre Helgeland Regionråd er styringsgruppe og dermed også prosjektansvarlig og Rana Utviklingsselskap er prosjektleder. Tilgrensende kommuner som er inviterte inn er Grane og Hattfjelldal. Disse to kommunene utgjør sammen med de fire deltakerkommunene Indre Helgeland Regionråd. Grane og Hattfjelldal har imidlertid takket nei til direkte deltakelse på grunn av at de er små og har dermed begrenset kapasitet. Det samme gjelder kommunene Træna og Rødøy, som tilhører Ytre Helgeland Regionråd.

Rana er den klart største kommunen i regionen, og her ligger også regionsenteret Mo i Rana. Prosjektet i Rana-regionen handler derfor om å identifisere flaskehalser og muligheter i samspillet mellom Mo i Rana som region-hovedstad og omlandet. Dette skal gi grunnlag for en målrettet handlingsplan for det videre arbeidet i fase 2 av ByR. Prosjektgruppa har en intensjon om at målet på lengre sikt blir en strategisk næringsplan for regionen.

Indre Helgeland Regionråds (IHR) strategiske plan (2012- 2015) ligger til grunn for Rana-regionens ByR-prosjekt. Ved siden av gjennomgang av denne og andre lokale/regionale dokumenter og statistikk, var en sentral del av oppdraget å gjennomføre et arbeidsmøte i regionen. Her ble deltakerne invitert til å komme med innspill til hvordan det kan samarbeides bedre om næringsutvikling i regionen.

7.1.2 Svakheter, styrker, muligheter og trusler

Fra vår gjennomgang, analyse og vurdering av informasjon fra arbeidsmøter, intervju, dokumenter og statistikk, kan vi trekke fram følgende kjennetegn ved Rana-regionen:

- Det er ulike typer styrker og fortrinn i de ulike kommunene
 - Lurøy har marine næringer som fiskeoppdrett og fiskeindustri
 - Nesna har høgskole og basisnæringer i vekst
 - Hemnes har pendlingsmuligheter, men også mye basisnæring
 - Rana har industrimiljø, tjenesteyting og regionsenter
- Svakheter er relativt like i kommunene
 - Det er store avstander og mangel på regionalt samarbeid/kjennskap
 - Man er bekymret for rekruttering, spesielt for det å kunne tiltrekke seg yngre voksne som ønsker å bosette seg i regionen
 - Det er mangel på risikokapital
 - Avstander og kvalitet på samferdsel/infrastruktur medfører at man ønsker en satsing her
 - Med unntak av Rana har man små personalmessige ressurser til utviklingsarbeid og begrenset næringsmiljø
- Muligheter finnes
 - Flyplass kan gi vekst gjennom bedre samhandling nasjonalt/internasjonalt
 - Bedre intern infrastruktur kan gi økt økonomisk samhandling og vekst i regionen
 - Etterspørselsvekst innen fisk kan gi betydelig vekst i oppdrett i sjø, på land og innen fiskerelatert virksomhet
 - Oljeutvinning i nord-områdene kan gi industrien i regionen et løft
 - Regionen kan ta imot flere oppgaver innen statlig tjenesteyting.
- Trusler
 - Oppdrettsanlegg kan få problemer med sykdom eller konkurranseevne
 - Nedgang i olje- og offshoreindustri
 - Nedgang i tradisjonell industri pga. det norske kostnadsnivået
 - Kommunesammenslåinger og nedgang i samlet inntekt til primærkommunene

Dette er selvsagt ingen uttømmende liste, men er basert på de data vi har samlet inn i dette prosjektet. På bakgrunn av dette har vi vurdert flere mulige samhandlingsområder å jobbe videre med i regionen.

7.1.3 Samordnet næringsutvikling

Felles næringsutviklingsstrategier med tydelige mål og konkret handlingsplan, ble nevnt som et tema for tiltak fra flere av gruppene. Deltakerne var her ikke eksplisitte på flaskehalser/barrierer og gevinster annet enn mulighetene for bedre regional effekt av næringsarbeidet med koordinert innsats. Av konkrete forslag ble det fremmet at samordningen skulle forankres i en felles næringsplan.

En felles næringsutviklingssatsing kan gi betydelig større kraft i utviklingsarbeidet. Involverte personer kan spesialisere seg mer og man blir et større miljø med større slagkraft i ulike spørsmål.

For småkommunene er det imidlertid betydelige transaksjonskostnader og usikkerhet knyttet til avstander og frykt for at fokuset blir på de sentrale strøk i regionen. Flere er her opptatt av viktigheten av å ha deler av førstelinjetjenesten tilgjengelig lokalt, samtidig som dagens struktur gjerne gir småkommunene mulighet til å omstille seg raskt pga. små avstander mellom næringsapparat og ledelsen i kommunen. Samtidig er den faste ressursen til næringsarbeid i småkommunen relativt liten pr i dag. Dette er blant utfordringene å jobbe videre med, skal man klare å forankre og få til en betydelig sterkere samordnet næringsutviklingssatsing i regionen.

I en felles næringsutviklingssatsing, må man bl.a. prioritere hvordan satse på nyetableringer, eksisterende næringsliv eller andre forhold. Fokus på nyetableringer og det å tiltrekke seg bedrifter og eventuelt folk, er imidlertid et krevende og svært langsiktig arbeid. Selv med nyetableringer og enkelt næringer i høy vekst tar det mange år å endre næringsstrukturen i betydelig grad (Vareide og Nygård 2014). Derfor bør man ikke glemme det eksisterende næringslivet i næringsstrategiene.

De siste tiårene har det vært et økende fokus i lokalt og regionalt utviklingsarbeid på endogene strategier, dvs. hvordan lokalsamfunn og regioner utvikler interne mekanismer og faktorer for ønsket utvikling (Sand et al. 2010). Regional kapital kan her brukes som samlebetegnelse for å sammenfatte grunnleggende teorier om regional utvikling. Dette gir en modell for konkret anvendelse i utviklingsprosesser og som en analytisk tilnærming til å studere den lokale utviklingen over tid. Regional kapital omfatter fem hovedkategorier: naturressurser, fysisk infrastruktur, organisatorisk infrastruktur, kultur og holdninger, kunnskap og ferdigheter. Gjennom en systematisk gjennomgang av disse kan man etablere et bilde av en regions sterke og svake sider. Å etablere en slik situasjonsforståelse innebærer å identifisere hvilke ressurser man har i regionen og hva man har klart å utnytte, samtidig som det avdekker områder hvor man har potensial for forbedring og interaktiv læring. Dette kan for eksempel handle om mulighetene som ligger i å identifisere og nyttiggjøre seg utfyllende regioneksterne ressurser, eks. etablere kunnskapsrørledninger (Bathelt et al. 2004), så vel nasjonalt som internasjonalt. Med en større grad av systematisk gjennomgang av det eksisterende næringslivet, ressursgrunnlaget og tilhørende barrierer og forbedringsområder, kunne man her fått fram flere konkrete tema for videre konkrete tiltak i næringslivet.

7.1.4 Nettverk og samarbeidsarenaer

I plenuminnleggene og i gruppearbeidet var deltakerne opptatt av at de ulike aktørene hadde for lite kunnskap om hverandre innad i regionen. Dette ble fremhevet som en flaskehals når det gjaldt samarbeid, og ønsket om økt kjennskap til hverandre må ses som en driver for samarbeid. Gruppene var derfor opptatt av å etablere, styrke og utvide møteplasser og nettverk for bransje- og næringslivssamarbeid. Dette ble sett som tiltak som kan gi økt samhandling og konkurransekraft, jf. svært mye forskningslitteratur på

området vi kan kalle dynamiske regioner og næringsmiljø. Konkrete forslag på arbeidsmøtet var arrangement av næringslivskonferanser og direkte kobling av mulige samarbeidsaktører i næringslivet. Rana-regionens næringsforening har allerede en markant rolle som tilrettelegger for næringslivssamarbeid, som man bør bygge videre på. I tillegg har man allerede et nettverk for næringsmedarbeidere i kommunene å bygge på. Uansett vil en mer aktiv rolle fra en eller flere aktører, krever ressurser til arbeidet.

7.1.5 Kapital

Reputation in Mind (2014) beskriver at næringslivet i regionen er kritisk til at man på politisk nivå er mer opptatt av lokalt eierskap enn eksternt eierskap. Det antydes at en slik forskjellsbehandling av kapital, kan bidra til mindre flyt av fremmedkapital inn til regionen (Reputation in Mind 2014).

Tilgang på kapital ble på arbeidsmøtet uttrykt som en flaskehals for bedriftsutvikling i hele regionen. Det ble derfor lansert tiltak som regionalt næringsfond, dvs. et fond som regionen hadde før. Gjennom diskusjoner på arbeidsmøtet og våre intervjuer, framkommer at det på Lurøy til en viss grad er lokal kapital hos eierne innen fiskeri/havbruk. For øvrig er mye av eierskapet til store arbeidsplasser i regionen, eksternt.

7.1.6 Infrastruktur og samferdsel

Infrastruktur er et tema som går igjen i denne type arbeid. Samferdsel var mye tematisert i gruppene, og da i særlig grad samarbeid rettet mot å utvikle flytilbud og hovedvegene som det ble fokusert på. Utbedret fergetrafikk ble også fremhevet som viktig, samt utbygging av bredbånd/fiber. Samferdsel ble hovedsak løftet frem som et viktig område for endringer/ mangler ved samferdsel og infrastruktur tematisert som en barriere for samarbeid og samhandling, (og godt utbygd samferdselstilbud ble dermed tilsvarende sett som en driver for samarbeid og samhandling). Mulige tiltak konkretiseres i liten grad. I hovedsak dreier dette seg om å påvirke beslutninger som blir tatt av stat, fylkeskommune og nettutbyggingsselskap.

Transport og fysisk infrastruktur er en tilbakevendende utfordring i alle deler av landet, slik f.eks. det er godt dokumentert i forbindelse med arbeid med regionale og nasjonale transportplaner. For folk er det aksjonsradius og tilgjengelighet som kan øke mobiliteten både når det gjelder reiser til og fra jobb og på fritiden.

For næringslivet vil de mest sentrale effektene av forbedret transportinfrastruktur og transportløsninger komme som lavere transportkostnader ved å drive i regionen samt lettere tilgang på ulike typer arbeidskraft. I tillegg vil næringslivet kunne merke at høyere mobilitet i befolkningen påvirker den lokale etterspørselen. Et mer funksjonelt arbeidsmarked, en mer attraktiv region å bosette seg i og vekst i næringslivet, vil videre gi vekst i befolkningen og kan sette i gang en vekstprosess som kan bli selvforsterkende over tid (Sand 2010). Flere forutsetninger må være oppfylt for at investeringer i

transportinfrastruktur eller bedre transportløsninger i et område, skal gi betydelig vekst i næringslivet og/eller befolkningen (Sand 2010, Sand og Hynne 2011):

- Tiltak i en region kan føre til at næringsliv fra andre regioner flytter dit.
- Tiltak som gir reduserte transportkostnader for næringsliv også fra andre regioner bør ikke føre til at deler av det regionale næringslivet blir utkonkurrert
- Jo dårligere utbygd infrastruktur og transportsystemer i utgangspunktet, desto større er mulighetene for at forbedringer kan generere økonomisk vekst
- Regionen bør ha et klart utviklingspotensial f.eks. i form av uutnyttede ressurser (for eksempel næringsareal), vekstkraftige bedrifter eller arbeidskraft som vil bosette seg der
- Regionen bør ha et velutviklet politisk system som bl.a. evner å legge til rette for tilflytting, økt boligbygging og vekst i næringslivet i områder med høy nytte av ny infrastruktur

7.1.7 Attraktivitet, identitet og profilering

Arbeidsmøtet løftet frem et stort potensiale når det gjaldt felles profilering og markedsføring av regionen. Deltakerne var mest opptatt av potensialet i å profilere og gjøre kjent det regionen har å tilby i dag, men de var også opptatt av satsninger for eksempel innen tettsted- og byutvikling. Innen sistnevnte området ble det etterlyst behov for å utvikle «urbane kvaliteter», særlig fordi dette ble ansett som viktig for mange unge. Samtidig ble det poengtert at det var viktig med en ungdomssatsning. Potensiale når det gjelder felles profilering og omdømmebygging ble videre særlig knyttet til at regionen har stor industri og en natur som burde være attraktiv for tilflyttere og besøkende. For å styrke arbeidet med felles profilering og omdømmebygging ble det foreslått utvikling av en felles informasjons/kommunikasjons/markedsføringsstrategi, samt at det lages en stilling for en felles informasjonssjef, og at det jobbes med profilering opp mot media.

Arbeidet med felles profilering og omdømmebygging må forankres i en ide om en felles identitet, men felles profilering kan også bidra til å fremme og skape felles tilhørighet og identitet. Identitetsbygging, og utredning av hva som oppleves som samlande for regionen, fremstår derfor som en sentral del av satsningen på felles profilering og omdømmebygging.

Generelt er omdømmesatsninger og tilflyttingstiltak ofte med uklar eller liten effekt. Niedomysl (2006) er en av dem som har gjennomført effektmåling av tilflyttingsprosjekter eller det som omtales stedsmarkedsføringskampanjer. Denne er basert på en større kvantitativ undersøkelse med utgangspunkt i 220 kommuner i Sverige som har kjørt slike markedsføring-/profileringskampanjer. I denne undersøkelsen fant han ingen signifikante forskjeller mellom kommuner som hadde gjennomført «place marketing campaign» og en kontrollgruppe. Niedomysl (2006) prøvde å kontrollere for kvalitet på kampanjene gjennom kun å sammenligne kommunene som selv oppga å ha lyktes og andre kommuner som mente de hadde lyktes, med en kontrollgruppe, og greide heller ikke da å finne noen forskjell (Se også Skålholt & Batt-Rawden 2008). I utviklingsarbeid inspirert av Florida (2002) har det vært ansett som viktig å fokusere på den såkalte

kreative klassen. Hansen & Nedomysl (2009) viser at den «kreative klassen» er som folk flest og flytter der de kan få jobb. De er også som andre; mer stabilt bosatte, når de har etablert familie.

Grimsrud og Aure (2013) går gjennom en rekke tilflyttingsprosjekter, og føyer seg inn i rekken av rapporter om disse satsingenes variable effekter. De finner at tilflyttingsarbeid har ofte startet med utadrettede tiltak for å lokke, informere og oppnå kontakt med potensielle tilflyttere fra storbyene. Mange har fått erfare at dette var vanskeligere enn de hadde regnet med, ikke minst fordi de oppdaget undervegs at stedet ikke hadde de mest grunnleggende forutsetningene for bosetting; nemlig boliger, jobber og barnehageplasser. Oppgavene er dermed blitt dreiet mot å gjøre noe med flaskehalsene på stedet, og i flere kommuner og regioner synes tilflyttingsarbeidet å gli over i bolyst- og stedsutviklingsarbeid (Grimsrud og Aure 2013).

Dette betyr at omdømme- og tilflyttingsarbeid likevel kan være viktig for såkalt bosteds-, arbeidsplass- og næringsattraktivitet, når folk vurderer bosted, når folk vurderer ulike jobber og når bedriftseiere vurderer lokalisering og ulike satsinger. Omdømme er imidlertid bare en av mange faktorer som kan påvirke regional utvikling, og det er sjelden slik at omdømmebygging har klar effekt på den regionale utviklingen om det ikke er konkrete problemer fra før. På dette området anbefaler vi at det gjøres konkrete undersøkelser av hvordan attraktiviteten påvirkes av manglende omdømme. Dette kan gjøres ved å spørre bedrifter som sliter med å få tak i kompetent arbeidskraft. Problemene kan her være sammensatt og vi anbefaler derfor en kvalitativ tilnærming i denne type spørsmål. Likeledes kan det vurderes å gjøre en tilsvarende undersøkelse av omdømmeoppfatninger blant innpendlere (bor utenfor, men jobber i Rana-regionen) og folk som er fra Rana, men som bor og jobber andre steder for tiden. Slike undersøkelser kan være mer målrettede enn å rene interne kartlegginger.

7.2 Videre arbeid

I en rapport utarbeidet for Distriktssenteret har Horrigmo et al (2014) sett på hvorvidt samarbeidsform har betydning for regional vekst, hva som utgjør et godt samarbeid og hvordan regionene kan arbeide for å oppnå godt samarbeid. Tanken bak rapporten var å få frem kunnskap som er viktig for å skulle styrke gjennomføringskraften for samarbeidet mellom byer og deres omland.³ Etter en litteraturgjennomgang av forskning på *governance*⁴, interkommunalt samarbeid og nettverksarbeid, konkluderer de med at det for det første handler god samhandling om å forstå og tilpasse seg den konteksten samarbeidet skal foregå innenfor (Horrigmo et al 2014). Dette handler om at det er vesentlig at samarbeidet forankres i den problemsituasjonen kommunen(e) står i, hvilke løsninger som er tilgjengelig og hvilke ressurser og aktører det er nødvendig å inkludere. Videre er det viktig å mobilisere de relevante aktørene, og ikke minst arbeide med målsettingene for samarbeidet. Det sentrale her er å balansere behovet for en åpen og inkluderende

³ <http://distriktssenteret.no/2014/11/04/kommunalt-samarbeid-pa-naeringsfeltet/> (lastet, 04.11.14)

⁴ Horrigmo et al (2014) velger å bruke «samstyring» synonymt med «governance».

prosess og behovene for tydelige mål og strategier. Med tanke på hvordan et samarbeid skal organiseres finner Horrigmo et al (2014) at det ikke er noen fasit på hvordan dette skal gjøres for å få best mulig resultat, men at dette er kontekstavhengig. Det er også viktig å tenke på hvilke konsekvenser ulike organisasjonsformer vil få. Videre vil det være viktig å arbeide med tillitsskapende aktiviteter, samt at en er bevisst på hvordan samarbeidet skal ledes. De finner også at god samstyring innebærer at kommunen også tør å være en aktiv eier som tar i bruk de styringsinstrumentene som er tilgjengelige for å øke den demokratiske kontrollen av eventuelt fristilte selskaper og andre former for samarbeid (ibid.). Til syvende og sist mener de at dette ikke trenger å være så vanskelig, men at god samhandling handler om god intern ledelse og styring av samarbeidet. Det viktige er at kommunen(e) er bevisste konsekvensene av de valgene som gjøres med tanke på utforming av samarbeidene, valg av organisasjonsform, medlemmer og leder, samt valg av mål. Samtidig vil det viktigste, banalt nok, være at aktørene ønsker å samarbeide.

7.3 Konklusjon

Det å få til en sterkere samordnet utviklingssatsing i Rana-regionen er i startgropa. I prosjektet har vi fått informasjon om at svært mange aktører i de fire kommunene ser positivt på en felles satsing innen tema som attraktivitet, samferdsel, næringsfond/kapitaltilgang, det å bli bedre kjent og få en mer samordnet og slagkraftig satsing på næringsutvikling.

Utfordringene nå er å få til en bredere lokal forankring av utviklingsarbeidet, prioritere satsingsområder og få nødvendig ressurser og handlekraft i det videre arbeidet. Med den vilje til samarbeid som ble vist på arbeidsmøtet i desember 2014, bør regionen kunne få til en felles satsing videre. Om man i tillegg fokuserer på områder der behovene er størst, er det størst sjanse for at en slik satsing gir regionen økt vekstkraft.

LITTERATURLISTE

- Angell, E. Aure, M. Lie, I. Nygaard, V. og Ringholm, T. (2013): *Attraktive lokalsamfunn og arbeidsmarkedsregioner i Nord-Norge*. Norut-Alta Rapport 2013: 7.
- Bathelt, H. Malmberg, A. Maskell, P. (2004): *Clusters and knowledge: local buzz, global pipelines and the process of knowledge creation*. Progress in Human Geography 28, 1 pp. 31-56.
- Cruickshank, J., Vasstrøm, M., Sand, R., Sivertsen, H. og Haugum, M. (2014): *Samfunnsutviklingskapasitet i småkommuner. En studie av 41 småkommuner*. Rapport 2014:14. Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Engbregtsen, Ø. og A. Gjerdåker (2012): *Potensial for regionforstørring*. TØI rapport 1208/2012. Transportøkonomisk institutt: Oslo.
- Florida, R. (2002): *The Rise of the Creative Class and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. New York, Basic Books.
- Glistrup, B. (2015): *Personlig meddelelse* pr e-post den 12.3.2015. Bjørn Glistrup, Nesna kommune.
- Grimsrud, G.M og M. Aure (2013): *Tilflytting for enhver pris? En studie av tilflyttingsarbeid i norske distriktkommuner*. Møreforskning, Norut og Ideas2Evidence. IDEas2Evidence rapport 4/2013.
- Hanssen, T-E, Mathisen, TA og Solvoll, G (2008). *Polarsirkelen lufthavn, Mo i Rana – trafikale og økonomiske konsekvenser av en ny lufthavn*. SIB-rapport nr. 1/2008. Handelshøgskolen i Bodø.
- Hansen, H. K. & Niedomysl T. (2009): Migration of the creative class: evidence from Sweden. *Journal of Economic Geography* 9 (2009) pp. 191–206.
- Hellevik, O. (1991): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. 5. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holm, J.C. (2015): *Laks på land. En utredning om egne tillatelser til landbasert matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret med bruk av sjøvann*. Utført av en hurtigarbeidende arbeidsgruppe på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet 14. januar 2015.
- Horrigmo, A. M. J., H. Furre, J.P. Knudsen, K. Skrunes og M.R. Ervik (2014): *Kommunalt samarbeid på næringsfeltet. En litteraturstudie med praktiske råd*. Rapport fra Oxford Research AS.
- Juvkvam, D. (2002): *Inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner*. NIBR-rapport 2002:20. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- NIBR (2014): *By, omland og samhandling av betydning for regional vekst og utvikling. NIBR's innspill* (utarbeidet av Knut Onsager) til Distriktssenterets Arbeidsseminar i Byregionprogrammet (KMD) 7. mai 2014. Oslo, NIBR.

- Niedomysl, T (2006): Migration and Place Attractiveness. *Geografiska regionalstudier* 68. 46 pp, Uppsala Universitet. ISBN 91-506-1875-X.
- NIVI analyse (2011) *Vekstkraft gjennom regionale partnerskap? Evaluering av partnerskapsavtalene i Nordland*. NIVI-rapport 2011:1. Oslo, NIVI analyse.
- Næringsstrategier for Hemnes kommune 2014-2023*, Vedtatt av Hemnes kommunestyre 22. april 2014.
- Oxford Research (2014) *Samfunnsanalyser i Byregionprogrammet*, Kristiansand, Oxford Research.
- Reputation in Mind (2013): *Regionsentrene skal være lokomotiver i livskraftige regioner. Eksplorativ undersøkelse*. Reputation in Mind: Ålesund.
- Reputation in Mind (2014): *Næringslivets syn på regionsenterutvikling. Eksplorativ undersøkelse*. Reputation in Mind: Ålesund.
- Sand, R. (2010): *Samfunnsvirkninger av utbygging i Vanvikan*. TFoU-notat 2010:4. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Sand, R. og Hynne (2011): *Lokale virkninger av logistikknutepunkt i Stjørdal: en mulighetsanalyse*. Notat 2011:6. Trøndelag Forskning og Utvikling, Steinkjer.
- Sand, R., Steen, M. Carlsson, E. og S.K. Nilsen (2010): *Langtidseffekter av omstillingsprogram*. TFoU-rapport 2010:1. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Skålholt, A. & Batt-Rawden, K.B. (2008): *Regionenes kamp? Om tilflyttingsprosjekter*. ØF-rapport 19/2008, Lillehammer, Østlandsforskning.
- SSB/Statistisk Sentralbyrå: *Diverse statistikk* hentet fra www.ssb.no.
- Strategisk næringsplan Mo i Rana 2014-2030*. Vedtatt i kommunestyret 10. desember 2013.
- Strategisk næringsplan for Lurøy kommune 2007-2011*.
- Sørli, K., M. Aure og B. Langset (2012): *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. NIBR-rapport 2012:22 Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Vareide & Nygaard (2014): *Regionalt samspill og vekst i lys av Attraktivitetsmodellen*. TF-notat nr. 27/2014, Bø, Telemarksforskning.
- Ørbeck, M. (2014) *Norske byregioner - Utvikling i, og samspill mellom, byene og deres omland*. Lillehammer/Hamar, Østlandsforskning.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Deltakerliste arbeidsmøtet 11.12.2014

Navn:	Organisasjon:	Rolle:
Marit Bye	Nesna kommune	Gruppeleder
Anita Sollie	Rana Utviklingsselskap AS	
Geir Sakariassen	Nesna kommune	
Steinar Olsen	HHO Gruppen	
Leif Jonny Johansen	Nesna Næringsforum	
Hege Nordberg		
John Tore Bøe	Politiet	
Iren Beathe Teigen	Lurøy Næringsforum	
Jan Gabor	Mo Industripark AS	
Reidar Ryssdal	Rana Utviklingsselskap	
Silja Ildgruben	Nordland Fylkeskommune	
Caroline Andreassen	Kunnskapsparken Helgeland	
Kristin Haaland	Merkantil Consult	
Bjørnar Skjæran	Lurøy kommune	
Svein Erik Hjerpakk	Nordic Comfort Products	
Haakon Økland	Hemnes kommune	Gruppeleder
Geir Waage	Rana kommune	Gruppeleder
Ole Petter Rundhaug	Rana kommune	Gruppeleder
Katti Lundstrøm	MidtSkandia	
Morten Bjørkan	Hemnes Mekaniske Verksted AS	
Helena Lundgren	BNG Sweden AB	
Wally Forsbakklund	Ingen	
Espen Haaland	Rana kommune	Gruppeleder
Øystein Bentzen		
Tonje Vonstad	TV klipp	
Annfrid Olsen	Rana Utviklingsselskap	
Majken Hauknes	Rana Utviklingsselskap	Arrangør
Arne Langset	Indre Helgeland Regionråd	Arrangør
Roald Sand	Trøndelag Forskning og Utvikling	FoU
Maria Røhnebæk	Østlandsforskning	FoU
Per Kristian Alnes	Østlandsforskning	FoU

Vedlegg 2: Invitasjon arbeidsmøtet 11.12.2014

HVORDAN SAMARBEIDE BEDRE OM NÆRINGSUTVIKLING I REGIONEN?

Velkommen til arbeidsmøte med innlegg og dialoger som skal konkretisere hva som er de viktigste samarbeidsområdene for å få vekst og utvikling i regionen!

Tid: Torsdag 11. desember fra 10 til 15
 Campus Helgeland, 1. etasje - auditoriet, C-blokken

Påmelding: http://www.ru.no/?page_id=2327
 Påmeldingsfrist: 4. desember.

Arrangementet er gratis, med lunsj inkludert.
 Reise og eventuelt opphold dekkes av den enkelte.

Målestillingen med å gå inn i Kommune1 og Møderettigheterdepartementets fase I av «Byregionprogrammet» er å danne grunnlag for vurdering og prioritering av tiltak som skal skape økt samarbeid og vekst i regionen. Forskningsmiljøet er koblet inn for å undersøke barrierer for samarbeid og kartlegge utfordringer som gir grunnlag for strategier som det offentlige kan påvirke. Byregionprogrammets deltagerkommuner Moena, Lødal, Hemnes og Rana ønsker også å initiere Røding, Trana, Hattfjellet og Grane kommuner. Målet med en eventuell deltakelse i fase II av programmet, skal være en felles strategisk utviklingsplan for regionen.

PROGRAM FOR DAGEN:

1. Trøndelag Forskning og Utvikling presenterer hva de så langt i prosessen har avdekket av flaskehals og muligheter for verdiskaping i regionen.
2. Innspill fra kommunene om hvordan de opplever flaskehals og hvilke muligheter vi bør videreutvikle for å få økt verdiskaping.
3. Innspill fra næringslivet om hvordan de opplever flaskehals og hvilke muligheter vi bør videreutvikle for å få økt verdiskaping.
4. Workshop med deltagerne der målet er å konkretisere næringsutvikling i regionen.

Næringsutvikling • Samarbeidskultur • Kompetanse og utdanning
 Samferdsel • Kommunereform • Omdømme og attraktivitet • Rekruttering

Tabell 7.1: Framskrivinger av befolkningen i regionen, alternativ middel, MMMM, og ingen flytting, MM00 (netto flytting lik 0 i alle aldersgrupper).
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

	MMMM				MM00			
	Folketall 2030		Arbeidsfør alder 2030		Folketall 2030		Arbeidsfør alder 2030	
	Antall	Vekst siden 2013	Antall	Vekst siden 2013	Antall	Vekst siden 2013	Antall	Vekst siden 2013
Inviterte	42279	8 %	29465	4 %	39634	1 %	27914	-2 %
Rana-region	37048	8 %	25913	3 %	34860	2 %	24641	-2 %
Rana	28118	8 %	19827	4 %	26482	2 %	18838	-1 %
Grane	1434	-2 %	960	-8 %	1431	-2 %	975	-7 %
Hattfjelldal	1711	14 %	1187	10 %	1463	-2 %	1001	-7 %
Nesna	2499	31 %	1693	21 %	2005	5 %	1420	1 %
Hemnes	4605	1 %	3154	-3 %	4514	-1 %	3116	-5 %
Lurøy	1826	-4 %	1239	-8 %	1859	-2 %	1267	-6 %
Træna	638	30 %	441	25 %	518	6 %	371	5 %
Rødøy	1448	11 %	964	7 %	1362	4 %	926	3 %

Tabellen viser at MMMM angir en betydelig høyere vekst i regionen enn i alternativet hvor netto flytting er satt lik null (MM00).

Tabell 7.2: Befolkning og sysselsettingsutvikling i perioden 2003/2004 til 2013/2014
(Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

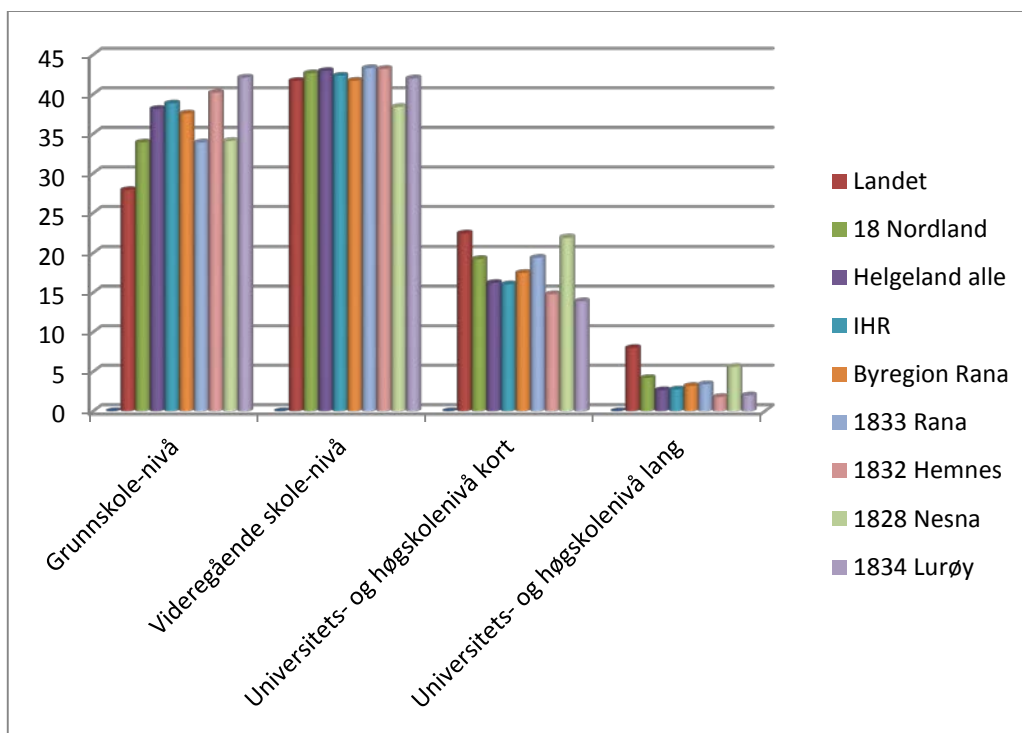
	Arbeidstakere 4.kv. 2013			Arbeidsfør alder 1.1.2014		
	Antall	Andel Rana	Vekst siden 2004	Antall	Andel Rana	Vekst siden 2004
Norge	2619000	0	16 %	3760085	0	16 %
Nordland	119786	0	7 %	176552	0	6 %
Helgeland	41645	0	5 %	61779	0	4 %
Inviterte	19083	1,00	7 %	28416	1,00	5 %
Rana-regionen	16757	0,88	8 %	25039	0,88	6 %
Rana	12824	0,67	9 %	19018	0,67	6 %
Grane	711	0,04	1 %	1047	0,04	-3 %
Hattfjelldal	711	0,04	-4 %	1078	0,04	-1 %
Nesna	866	0,05	5 %	1403	0,05	16 %
Hemnes	2138	0,11	7 %	3265	0,11	4 %
Lurøy	929	0,05	-1 %	1353	0,05	-4 %
Træna	259	0,01	13 %	353	0,01	14 %
Rødøy	645	0,03	-1 %	899	0,03	-7 %

Tabell 7.3: Andel av befolkning i yrkesaktiv alder (15-74 år) som er i alderen 19-34 år i 2004 og 2014. (Kilde: www.ssb.no og Egne beregninger).

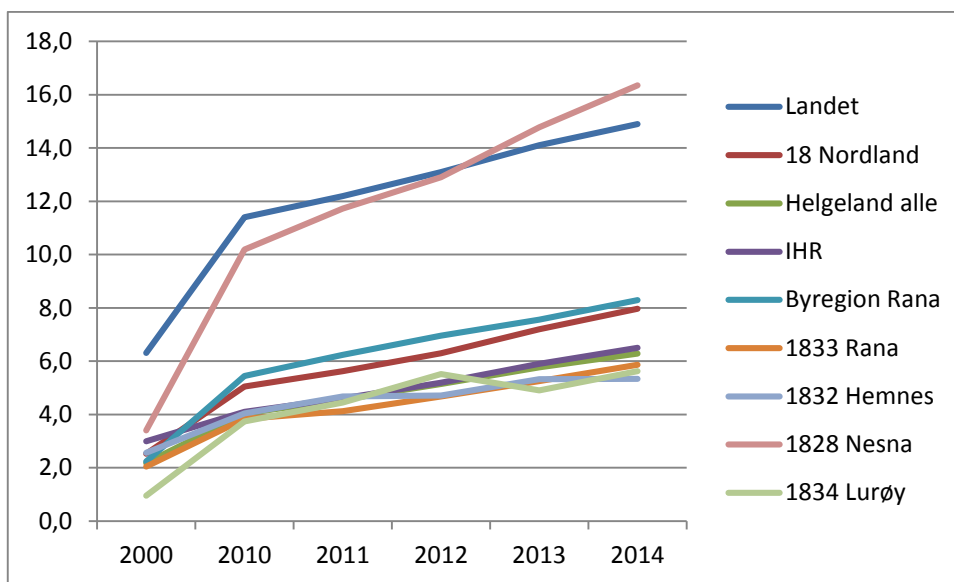
	Andel yngre voksne i yrkesaktiv alder 2004	Andel yngre voksne i yrkesaktiv alder 2014
Norge	29,9 %	29,0 %
Nordland	27,5 %	26,4 %
Helgeland	26,7 %	25,3 %
Inviterte kommuner	26,6 %	25,6 %
Rana-regionen	26,8 %	25,9 %
Rana	26,9 %	26,1 %
Grane	21,9 %	22,3 %
Hattfjelldal	26,1 %	22,9 %
Nesna	28,1 %	29,3 %
Hemnes	25,9 %	24,5 %
Rana	26,9 %	26,1 %
Lurøy	26,1 %	23,9 %
Træna	23,5 %	26,9 %
Rødøy	27,5 %	23,9 %

Tabell 7.4: Inn- og utpendling mellom kommunene i regionen, 4. kvartal 2013. (Kilde: www.ssb.no og egne beregninger).

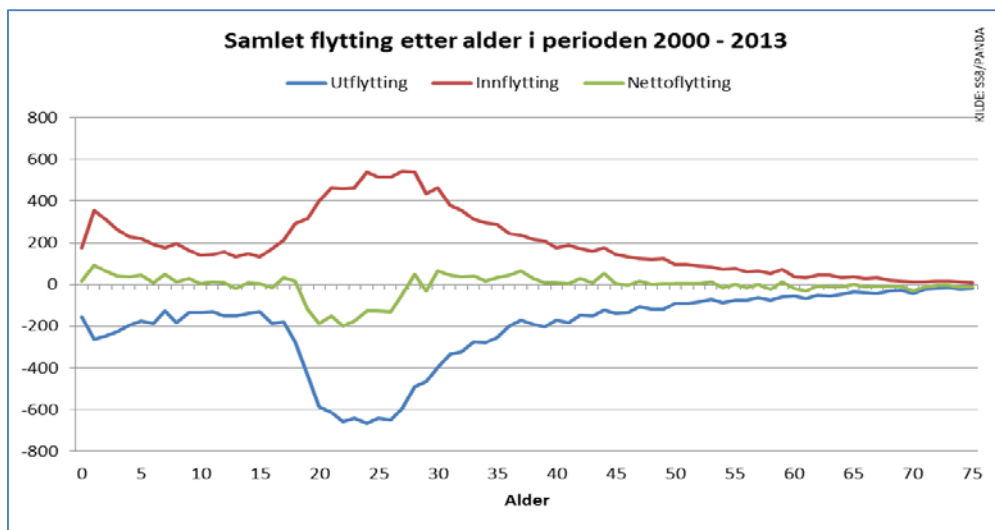
Arbeidstedkommune													
Bosted	Her-øy	Alstadhaug	Leirfjord	Vefsn	Grane	Hattfjelldal	Dønna	Nesna	Hemnes	Rana	Lurøy	Træna	Rødøy
Her-øy	702	55	4	9	0	0	3	3	0	4	0	1	1
Alstadhaug	28	3178	81	54	0	0	27	11	3	43	4	2	1
Leirfjord.	12	323	547	77	0	1	6	12	4	9	1	0	0
Vefsn	1	86	15	5983	17	6	3	4	73	95	2	0	0
Grane	1	8	0	171	454	19	0	1	0	8	0	0	0
Hattfjelldal	0	6	0	71	12	576	0	0	3	10	0	0	0
Dønna	34	99	2	8	0	0	447	3	0	5	0	0	0
Nesna	3	19	2	10	0	0	2	734	2	48	6	2	2
Hemnes	0	13	7	76	0	5	0	7	1388	482	0	0	2
Rana	8	48	11	77	1	1	4	45	104	11843	20	1	4
Lurøy	7	12	0	5	0	0	0	12	0	47	785	1	15
Træna	1	14	0	1	0	0	0	2	0	5	0	220	0
Rødøy	2	4	0	1	0	0	2	2	0	13	24	2	494

Figur 7.2: Personer 16 år og over, etter kjønn, region og utdanningsnivå i prosent av befolkningen 2002 -2013, Rana-regionen og Helgeland (Kilde: Trane Jensen 2014).

Figur 7.3: Andel innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre i prosent av befolkningen - 2000 og 2010 - 2014, Rana-regionen og Helgeland (Kilde: Trane Jensen 2014).

Figur 7.4: Antall som flytter inn og ut av Byregion Rana, samt nettoflytting, etter alder, 2000 - 2013, Rana-regionen (Kilde: Trane Jensen 2014).